II. évf. 1926. október-november 1. 11-12. sz.

LELKIPÁSZTOR

MAGYARHONI EVANGÉLIKUS GYAKORLATI HAVI FOLYÓIRAT

Felelős szerkesztő és kiadó
Vértesi Zoltán
magyarbólyi ev. lelkész

Társszerkesztő:
Kemény Lajos
budapesti ev. lelkész

TARTALOM:

Az igazi gyógyítás. Szenth. u. 19. vas. Máté 9, 2—3. Kemény Lajos.

Szenth. u. 20. vas beszéd. Máté 22, 1—14. Bolyánszky János.

Reformátió nem hitújítás. Református testvéreinkkel közösen tartandó reformátiói ünnepi beszéd. Jer. 6, 16. Vietorisz László dlésgyörvasgyári ev. hitoktató lelkész.

Reformátiói beszéd. Máté 5, 16. Hoffmann Ernő.

Kié a föld? Máté 5, 5. Prőhle Sándor rákospalotai ev. hitoktató-lelkész.

Énókh. Húsvéti istentiszteletekor. I. Mózes 5, 23—24. Calas a franciából ford. Labossa Lajos ev. vallástanár.

A mi szolgálatunk. Lelkész beiktatásakor. Zak. 3, 7. Nemes Károly dlésgyőri ev. esperes.

Esketési. Katonaviőegény esketésekor. II. Mózes 20, 7. Torda Gyula.

Temetési. 45 éves presbyter felett. Ján. 16, 5—7. Schöck Gyula.

25 éves házassági jubileumkor tartott rövid lehasz. Hévíz 1926. aug. 15. Id. Relchert Gyula ny. ev. lelkész.

Képek, idézetek. Törvények, irodalom. Szerk. üzenet.

Szerkesztőség és kiadóhivatal
MAGYARBÓLY, Baranya-m.

Előfizetési ár: egy hóra 1 ½,
1 évre 18 ar. kor. = 306.000 kor.
Amerikában 5 dollár.
Csekkszám 36935.

I. Egyházi beszédek s irásmagyarázatok.

Az igazi gyógyitás

Szentháromság u. 19. vasárnap.

Máté ev. IX. 2—8.

Az evangélium összes csodás történetei között ebben a most felolvasott történetben mutatja meg magát a legvilágosabban az a legnagyobb orvos, aki nemcsak meggyógyult testtel, visszaadott látással, vagy hallással bocsátotta el a hozzá jövő szerencsétleneket, hanem egészségessé tett lélekkel is. Az ő szemei előtt nem a vak, a süket, vagy bénatestü ember a szánalomra és segitségre szoruló, hanem a lelkében megbetegedett, a szenvedélyeivel harcoló, a bünök kisértései között elbukott ember. Ahogy az orvos keresgéli a testi bajok és betegségek okozóit, ahogy kifaggatja a beteget a fájdalom tünetei felől, — ugy keresi a Megváltó az összes eléje álló lelkekben minden belső szenvedésnek, betegségnek előidézőjét azért, hogy valóban gyógyultan bocsáthassa el őket s úgy tekinthessen utánuk: ime, ott mennek további életükbe megerősödött életkedvvel, megkomolyodott jószándékkal, bizalommal Isten és önmaguk iránt.

Éppen ezért ez a most felolvasott történet csak akkor sorozható tulajdonképen Jézus csodái közé, ha felületesen figyelünk a benne lévő eseményre, de ha figyelmesen nézzük és hallgatjuk azt, úgy kell éreznünk, hogy Jézusnak a beteg lelkekkel szemben való orvosi hivatása, gyógyitó hatalma mutatkozik meg itt a maga teljességében s nyilvánvaló lesz előttünk, hogy nem a betegségeket gyógyitó Jézus, hanem a lélek orvosló Megváltó az, minden azóta élt tanitványa számára s igy nekünk is, élettel és áldással teljesen maradt meg az evangéliumban.

Igy értjük meg, hogy az Üdvözitő a megbénult beteghez mindjárt azzal a biztatással fordul: Bizzál fiam, megbocsátattak neked a te büneid, — ezért fordul az irástudósokhoz, a hit nélkül okoskodó emberek őseihez e kérdéssel: Könnyebb-e azt mondani: megbocsáttattak a te büneid, mint ezt mondani: Kelj fel és járj, — mert bizony ő a nehezebbiket választotta akkor, mikor bünbocsánatról biztositotta ezt a bénult testben elbénult, szegény lelket. Bünbocsánatot igér neki, mert az első mondat szerint: látta azoknak hitét, — látta tehát, hogy a **testi szenvedés jól végezte el ebben az esetben rendeltetését megszántotta a szenvedő embernek a lelkét is.** Mozdulatlanná

lett a test, mely futott minden válogatás nélkül az élet által kínált mozgalmak, változások után s most a betegágyon befelé fordulhatott az eddig mindig másfelé elfoglalt figyelem, vizsgálhatta önmagát, kényszerítve volt meghallgatni az önvádolás fáradhatatlan beszédjét, — kénytelen volt újból és újból mereven addig nézni külső és belső élete tarka ellenmondásaiba, míg észre nem vette eleinte homályosan, később mind fényesebben azt a magasabb erőt, mely minden élet mélyén ösztönöz s lassanként felderengett benne is az Istennek csodálatos türelme, várakozása, elnézése, egy szóval: kegyelme, — mintahogy az összegyülekező felhők mögött ott érezzük a napot s tudjuk, hogy megint el fog árasztani minket meleg és ragyogó forróságával, mihelyt a felhő elvonul előtte.

Óh, a betegágyon fekvő ember álszemérmességből legtöbbször el szokta hallgatni betegségének fájdalmain túl mindazokat a szenvedéseket, melyek a tétlenné vált testbe burkolt lélekben megkezdődnek s makacsul folytatódnak. Hiába húzza magára egészen a takarót,— olyan megható igyekvés ez!— hiába akarja elhallgatni övéi előtt és hiába tud is hallgatni nagy erőfeszítéssel róla, bár titkon kívánkozik is beszélgetni sokat, sokat mindenről, — egész egyszerűen ki van szolgáltatva a benne élő igaz bírónak s az folyton kérdez, fürkész, vizsgál s egymás után meghozza ítéleteit. Hány és hány ilyen belül küzködő ember lesz u. n. „rossz beteggé": azaz türelmetlen lesz, önfeláldozóan ápoló övéit kergeti, keseríti, meg is bántja, gyakran egész ellenségeskedéssel bánik velük. Óh, ha tudnák ilyenkor övéi, hogy bent, de nem a takaróval elfedett testben, hanem **a testtel elfedett lélekben is szörnyű küzdelem folyik a lélek minden betegsége ellen,** ott is gyógyulás indul meg s mennél keményebbre vált a lélek földje, annál fájdalmasabb az ekevas, mely előbb felszaggatja az ugart, hogy békességet, vigaszt, hitet és jóságot ültessen beléje... Óh, ilyenkor az a beteg lázadozik, igazságtalannak érzi azt, hogy testi fájdalmain kívül még lelki kínokat is kell szenvednie, ellenkezést próbál, mintahogy csakugyan százszor és ezerszer ellenkezett egészséges korában és **az ápoló, gyógyító szeretetnek minden sikert biztosító titka éppen abban van, hogy eltalálja: mikor kell még egyedül hagyni őt a belső küzdelemben és mikor kell már hozzányulni és segítségül sietni a lélek gyógyulásához is.** Mert mindaddig, míg a belső bíró küzd vele, mindaddig, míg le nem győzi őt, türelmetlen, csüggedt és elkinzott lélek marad, aki lenézi a simogatást, a párnaigazítást, az orvosságra való unszolást, — bár titkon olyan szomjasan sóvárog egy segítő szóért akár legyőzetése, akár dacoskodása mellé, — de hogyha ez a lélek belül megtört és megenyhült, ha megszületett benne ama csendes sóhajtások és éjszakai könnyek között, melyek után hiába kérdezősködünk, az az elhatározás, hogy minden máskép lesz ezután: jobb

leszek, istenfélőbb, emberszeretőbb, dolgom jobban végző, lelkem becsületére jobban vigyázó, enyéimmel jobban törődő, — óh, akkor abban a lélekben már kisütött a napsugár, fényeskedik a kegyelem s már csak a szégyenkezés tartja vissza, hogy megkönnyebbülve és felszabadulva mindezt el is mondja nekünk.

Ilyen lélek lehetett abban a betegben is, akit ágyban fekve vittek az Üdvözitő elé. Ilyen megszántott, megkinzott és megenyhült lelket láthatott benne Jézus és ezért fogadta őt e szavakkal: Bizzál fiam, megbocsáttattak a te büneid... Bizony hinni fogja velem együtt mindenki, aki hosszas betegség alatt átment ilyen megszenvedtetéseken is, hogy igenis van olyan idő, van olyan csendes éjszaka, melyben már nem fontos többé az a kérdés, vajjon felépülök-e, vagy sem, elhagyom-e még a betegágyat, vagy nem, — mert a lélek kiengesztelődött, megbékült, meghallotta az Üdvözitő szavát s odanézett a mennyei Atya irgalmas és szerető tekintetébe... Vajjon ez a beteg, akit ágyával tettek oda Jézus elé, nem lett volna-e boldog és megnyugodott egész, még hátra lévő életében, ha története befejeződött volna a lélekbe látó Megváltó e szavaival: Bizzál, megbocsáttattak a te büneid... Bizony arra a kérdésre, hogy mit könnyebb mondani: ezt-e, vagy azt: Kelj fel és járj, nem ennek a betegnek a részére volt szükség, hanem az ott álló, u. n. „egészséges embereknek", akik ép testtel, ép tagokkal, de halálos ájulásban lévő, érzéketlen és elnémult lélekkel töltötték életüket.

Állitsa tehát össze az orvos és a gyógyszerész a gyógyitó porokat és cseppeket, adjuk oda azokat pontosan és gyöngéden betegeinknek, tegyünk meg mindent, amit szerető szív bármely áldozat árán meg tud tenni hozzátartozója egészségéért, élete megmentéséért, de nézzünk csak oda figyelmesen a mai evangéliumban példát adó Megváltóra, vajjon nem arra int-e példája által, hogy **bent is keressük a bajt és szenvedést,** oda is igyekezzünk simogató, gyógyitó szóval nyulni s **vegyük le legalább a tőlünk való részt terheiből,** ezt mondván neki: megbocsáttatnak minden büneid, melyeket ellenem vagy ellenünk elkövettél. Figyelmeztet a Megváltó arra, hogy ne csak e veszendő test és élet megmentésére és gyógyitására érezzünk magunkban kötelezettséget mieinkkel szemben, hanem **szentséges és komoly kötelességnek érezzük mieink örökéletü lelkének egészségével való gondunkat is,** — akkor is, ha vigan jár e világban, de még inkább akkor, ha betegsége idején önmaga, Isten és minden jóság iránt fogékonyabbá válik.

De nem szabad figyelmen kivül hagyni e felolvasott szent igékről való prédikálásban az utolsó mondatot sem. Mikor ezt a mondatot elolvastam: a sokaság pedig dicsőité az Istent, hogy ilyen hatalmat adott az embereknek, (tehát nem Jézus-

nak, hanem az embereknek) eleinte azt gondoltam, hogy ez csak fordítási hiba lehet. Azonban e történet feletti csodálkozás alatt épen úgy megvilágosodott lelkemben az a felismerés, mintahogy az elmondottak következtében már bizonyára világos előttetek is, hogy csakugyan akkora hatalmat adott Isten az embereknek, mindenkinek, hogy megbocsáthatják az ellenük elkövetett vétkeket és bűnöket érvényesen. Maga Jézus mondja a hegyi beszédében: Ha megbocsátjátok az embereknek az ő vétkeiket, a mennyei Atya is megbocsátja azokat... **Hatalmunk van tehát embertársaink és hozzátartozóink lelkén való segítéshez,** sőt ide adja Krisztus magát a lélekgyógyító csodálatos orvosságot is a kezünkbe, mikor a mai evangélium példájával arra ösztönöz, hogy cseppentsük a megbocsátás orvosságát betegeink küzködő lelkébe mi magunk is krisztusi szeretettel, Ámen.

Budapest.

Kemény Lajos.

Szentháromság utáni 20. vasárnapi beszéd

(Mt. 22. 1—14.).

Azt szokták mondani, Testvéreim, hogy tanitani nehéz, de tanitani gyönyörüség. Kétségkivül **öröm is** a tanitás, midőn látjuk, mint halad az ismeretekben előre az, akit tanítunk, mint bontakoznak lelke szárnyai, mint vesznek, gyöngülnek a hibás hajlamok, érzelmek s mint erősödnek a jók... Olyan ez az öröm, amilyet a kertész érez, amikor látja, miként kél ki a mag, melyet a földbe elvetett, miként növekszik a palánta az esőben, a napfényben, miként bocsát mindig több és több levelet, miként izmosodik, zöldül s fejlődik az életteljesség felé... De másrészről az is igaz, hogy tanitani **nehéz.** Nehéz dolog valakivel oly ismereteket közölni, aminőkkel eddig nem birt, olyant megértetni, amiről eddig nem volt fogalma, olyanra szoktatni, ami talán ellentétes természetes ösztöneivel, csaknem olyan nehéz, mint a durva, faragatlan márványtömbből szépséges, összhangzatos szoborművet alkotni... A világi tudomány épülete, a tapasztalás tornyos palotája nagyon magas, nagyon sok lépcső vezet föl hozzá s a tanitónak kézenfogva kell fölvinnie az ő tanitványát lassan, fokozatosan, fáradságos gondossággal... Hát még **ha nem e világi tudásról** van szó, nem földi országáról, hanem **mennyei dolgokról** és Isten országáról, mennyivel nehezebb **erre** megtanitani az embereket, **ezt** megmutatni nekik s olyanná nevelni őket, hogy oda el is jussanak.

És **éppen erre** tanított a legjobb, a legcsodálatosabb tanító: **Jézus.** S hogy az emberek jobban megérthessék tanitását, a mely olyanról szólt, amit szem nem látott, fül nem hallott, ezért beszélt a földi élet köréből vett képekben és hasonlatok-

ban. Igy amikor a **mennynek országának értékét,** drágaságát, boldogitó becsét akarta megértetni az emberekkel, **a mezőben elrejtett kincshez** hasonlitotta azt, amelynek megszerzése minden árt megér. Amikor az emberek azt mondották, hogy ha ő csakugyan isteni dolgokat mond, arról tanit, ami igazság, miért van az, hogy sokan nem hallgatnak rá? Ezeknek azt mondotta, hát miért nem kél ki **minden elvetett gabonaszem,** holott a mag jó? Azért, mert egyik **a köves** földre hull, a másik **a tövis** közé, a harmadikat a **madarak elkapdossák.** Jó mag az Isten Igéje, de a lelkek talaja, az különböző... Amikor a kétkedő tanitványokat akarta meggyőzni arról, hogy az Isten országáról szóló **evangéliomnak sikere lesz,** amikor azok olykor csüggetegen kétségbeestek, hogy ők olyan kevesen vannak, olyan erőtlenek, olyan kicsinyek, azoknak azt mondta, hogy **a mustármag is kicsiny,** mégis terebélyes bokor lesz belőle, mert van benne **életerő!** Ne csüggedjenek hát, bennök, velök van **az Isten ereje!...** S midőn arról volt szó, hogyan érzi magát az ember a mennynek országában, akkor megint földi képet használt; úgy mint valami fényes lakomán, világos, meleg teremben, ahol a lélek, miként itt a test, mindent megtalál, amire szüksége van. Aki pedig nem lesz részese a mennyek országának, azt kinos érzések gyötrik, mint olyan valakit, akit kizártak onnét és kivetettek a külső sötétségre...

Egy ilyen lakomáról szól mai példázatunk is. S nemcsak arra ad feleletet, mihez hasonló a mennyek országa, hanem arra is — sőt a fősulyt ép erre helyezi — : **kik lesznek részesei a mennyek országának?**

Mi adott okot, mi adott alkalmat Jézus ezen példázatára? Valami **kérdés.** Kérdéssel fordúlhattak ez ügyben Jézushoz. Ezt abból következtetjük, hogy példázatunk igy kezdődik: **Felelvén** Jézus mondá... De mi volt e kérdés? Hogyan szólt az? Az evangéliom nem emliti. De a körülményeket egybevetve ezt határozottan kiderithetjük.

Jézust e példázat elmondása Jeruzsálemben, a farizeusok és irástudók fővárosában találja. S midőn azok hallották, hogy Jézus **a mennyek országáról** predikál, oda mentek hozzá és igy beszéltek: Te a mi Istenünknek, Izrael Istenének nevében hirdeted nékünk a mennyek országát, hogy mi oda jussunk. De mi nem hallgatunk rád, nem hiszünk néked. Ki lesz hát tagja a mennyek országának, ha **mi** nem leszünk? Mert hisz' Isten a mi Istenünk, mi vagyunk az ő kiválasztott népe, Isten velünk kötött szövetséget, a világ többi népeivel nem, a világ többi népei nem is ismerik Istent, kik lesznek hát tagjai, ha **mi** nem leszünk? S van-e ország lakók nélkül, hol van a te általad hirdetett mennyek országa, ha annak tagjai nem lesznek? Ime, **a mi viselkedésünk** veled szemben kétségtelen bizonyság afelől, hogy a te hirdetésed nem igazság, hogy az lég-

ből kapott hiú képzelgés csupán! Miért nem hagyod hát végre abban népbolondítási kísérleteidet?! Hiszen látod, hogy mi, a komoly elemek, nem hallgatunk rád?!

S ezeknek válaszol Jézus mondván: Igazatok van, ti nem hallgattok rám, ti nem hisztek nékem, mert tele vagytok **előítélettel.** Vak farizeusok, hát azt hiszitek, hogy ti s veletek együtt egy egész nép elszakíthatatlan kötelékkel vagytok odacsatolva Istenhez?! Azt képzelitek, hogy a veletek kötött szövetséget nem bonthatja fel semmi, de semmi?! Azt képzelitek hogy Isten le van kötve néktek, azt képzelitek, hogy Isten a ti kezetekben van, pedig ne feledjétek: **ti vagytok Isten kezében!** Isten nem azt cselekszi majd, amit ti akartok, hanem amit ő akar! Isten hasonló ahhoz a királyhoz, aki minden ellenállási kísérlet dacára érvényt **tud** és érvényt **fog** szerezni az ő akaratának. Ez a király egyszer menyekzőt szerzett az ő fiának s meghitta arra az előkelőket, a hatalmasokat, hogy vele együtt örvendezzenek. De ezek elfoglaltságukra hivatkozva nem mentek el, A király eleinte azt hitte, hogy a meghivó követek nem voltak elég lelkiismeretesek, ezért újabb követeket küldött. De a hivásnak csak nem lett eredménye, sőt akadtak olyanok is, akik elfogták s megölték a követeket. Ekkor a király joggal megharagudott s elpusztitotta ezek városait. A lakodalomra pedig már minden készen volt, a király nem akarta elhalasztani, **akarta,** hogy legyen lakodalmas nép, ezért meghivta azokat, akik szivesen jöttek, kik tétován lézengtek az utak mentén, jókat és gonoszakat elegy, hadd legyenek részesei, hadd legyenek ezek boldog tanui az ő menyekzőjének. Hát azt gondoljátok, vak farizeusok, hogy Isten, a ti királyotok nem cselekedhetik igy, hogy nem lesz örvendő vendégsereg a mennyek országának királyi lakodalmán azért, mert **ti** vonakodtok oda elmenni?! Igaz, hogy ti vagytok az ő kiválasztott népe, igaz, hogy hozzátok szól elsősorban az ő meghivása, de nincsenek-e **más népek** is? Nincsenek-e pogányok, akik bár nem részesei az ő kijelentett akaratának, akiket bár nem fűz hozzá a törvény köteléke, akik lelki szegényül, mint az útszéli koldusok ott hemzsegnek a ti kiválasztott országtok körül? Ha ti nem jöttök, Isten ezeket fogja meghivni. És én tudom, hogy ti nem fogtok eljönni s tudom azt is, hogy Isten majd **ezeket** az általatok lenézett mindenféle népeket fogja meghivni. Isten hozzátok küldte el elsősorban az ő követeit, a prófétákat, hogy térjetek meg, de ti nem tértetek meg. Azután ujabb prófétákat küldött és elküldött engem, el fogja küldeni az apostolokat, de ti boszusággal fogtok illetni engem, meg fogtok ölni, üldözni fogjátok az apostolokat is és megkövezitek az én első vértanumat Istvánt!... és akkor a király elfogja pusztitani városaitokat, fel fogja dúlni a szent várost, Jeruzsálemet is, titeket pedig szét fog szórni az egész világon a külső sötétségre...

És akkor az ő követeit el fogja küldeni **a pogányok közé** és azok **jönni** fognak, vegyesen mindenféle nép, nem lesz többé a kiválasztottság **egy** néphez, egy országhoz, egy fajhoz, semmiféle korláthoz kötve, megjelenhetik ott **mindenki,** csupán csak azt kell megtennie, hogy azt **a menyekzői ruhát,** amelyet a király a világi szokáshoz hiven minden vendégének ad, hogy azt a ruhát a meghívottak magukra öltsék, hogy méltóképpen jelenhessenek meg előtte. Aki ennek felöltését elmulasztja, az csak ugy **véli,** hogy tagja a mennyek országa királyi lakodalmának, mert csakhamar kivettetik a külső sötétségre ...

Íme, Testvéreim, **ez** az értelme, **ez** a jelentése mái szentleckénknek. S Jézus példázatainak az a sajátságuk, hogy **nemcsak egy alkalomra** szólnak, nemcsak egy időbe illenek bele, hanem **maradandók,** örök életüek azok. Az ég és föld elmúlnak, de az Ő beszédei soha el nem múlnak. **Ma** is hangzik e példázat felénk. Benne van abban **a jelen,** csak úgy mint **a mult,** benne **a jövendő,** benne vagyunk **mi** is. Hisz azóta változatlanul hangzik a hivó szózat: **Jőjjetek a mennyek országába!** Azóta **folyton** küldi Isten az emberekhez az ő követeit, akik ez örvendetes meghivót kézbesitik vagy kézbesiteni akarják **mindeneknek,** ezt az **örömhirt,** ezt az evangéliumot de az emberek **csak** nem változtak. Ma is vannak sokan olyanok, akik nem hallgatnak rájuk, akik a meghivót fel se bontják: boszankodva félredobják. Ma is vannak sokan olyanok, akik Isten követeit boszúsággal illetik, kigúnyolják, a rágalom sorával dobálják, sőt meg is ölik! Ma is vannak sokan olyanok, akik azt mondják: mit nekem a menny, amikor törődhetem a földdel is s ahelyett, hogy Isten hivó szavát követnék, elmennek az ő jószágaikra, az ő kereskedésükbe s ez tölti be szivüket, lelküket, ez hatja át egész lényüket.

Pedig nemcsak emberek az ő hivó követei, ezt hirdeti minden körülöttünk! Ezt hirdeti a körülöttünk bolygó **ezer világok sokasága;** ezt hirdeti a távolból oly sejtelmesen ragyogó **csillag fénye,** amely mintegy az öröm reszketésével hiv, integet felénk, hogy van még ezen kivül egy másik, jobb világ is. Ezt hirdeti a gyermek mosolya, a szeretet ezer köteléke, a mely szivünkbe oltja azt a mindent győző szent reménységet, hogy a szeretet örök; ezt hirdeti **a kis virág** harmatozó kelyhe, amely illattól illatozva emeli fejét a nap áldó sugára felé; ezt hirdeti **a szirmok hullása,** mert nem örökre hullanak le azok, ha jő a tél hideg szemfödele, hanem ujra bimbóba fakadnak, ha jő a tavasz feltámadása. Ezt hirdetik **a fájdalmak, szenvedések, megpróbáltatások** gyászos arcú követei, amidőn megingatják lábunk alatt a talajt, hogy összeomolván a mi földi reménységünk könnyel, verejtékkel emelt, pihenést nyujtó lakhelyei — figyelmeztessenek arra, hogy nincsen itten maradandó városunk; ezt hirdeti az emberek szemében villámló **harag**

és gyülölet tüze, az irigység, gúny és megvetés lelkünket tépő hangjai mondván: **ne emberekben** bízz, egyedül **Isten** az aki **soha** el nem hágy, aki **mindig** szeret... Ezt hirdetik **a temetők** elomló porú sirhalmai s a valaha rájuk hullott, rég felszáradt. könnyek is; ezt hirdeti minden áldás és minden átok, minden öröm és minden fájdalom; ezt hirdeti az ég felé szárnyaló **madár éneke,** lelkünket-szívünket emelő minden művészi **alkotás,** azt hirdetik: ember, ha **gazdag** vagy, **ne** add oda lelkedet az aranynak, **ne** takaródz be egészen a föld porába, hanem emelkedj **följebb** és ha **szegény** vagy, **ne** add oda lelkedet a csüggedésnek, **ne** engedd, hogy beboritsa azt a kishitüség, reménytelenség hideg sötétsége, **ne** engedd, hogy a rád súlyosodó terhek levonjanak a föld sarába, hanem szállj te is följebb... Igen, Testvéreim, nemcsak emberek, nemcsak a templom, nemcsak a szószék, nemcsak az Irás, nemcsak a harangok, hanem a körülöttünk zsibongó ezerarcú, ezeralakú természet is hirdeti a mennyek országának örökkévalóságát és ha felnyitod szemed, meglátod ez élet mulandó, tarka szövetén át, hogy az örökélet kapuját **feléd** is kitárja valaki...

Meghivattál **te is,** a király neked is elküldi azt a menyekzői ruhát, hogy legyen mivel betakaródznod, ha majd megjelensz az Ő szent színe előtt, elküldötte hozzád is **a Krisztus megváltó érdemét...** öltsd magadra, hadd takarja el hibáid, bűneid seregét, hadd fedezze el fogyatkozásaidat... Meghivattál te is, meghivattunk mi is mindannyian, Testvéreim... azért, ha majd ezt a földi életet, mely, mint a dómnak színes ablaküvege, eltakarja előlünk az öröklét fehér ragyogását, széttapossa a halál, hogy feltáruljanak előttünk amaz örökkévaló kapuk, — úgy vigyázzunk, úgy éljünk, hogy **legyen** menyekzői ruhánk! Amen.

Botyánszky János.

A reformáció nem hitujitás

(Egyházi beszéd a református testvérekkel közösen tartandó reformátiói emlékünnepélyre.)

Alapige: Jeremás 6, 16.

Ünneplő Keresztyén Gyülekezet!
Az Urban Kedves Testvéreim!

A nyomasztó, nehéz helyzet dacára is ujjongó, szent örömben dobban ma össze milliók és milliók szíve. Isten kegyelméből felvirradt ránk evangéliumi anyaszentegyházaink megalapításának évenként ismétlődő felséges ünnepe...

Amióta itt hasogatom az én Istenem szántóföldjének ugarát, másodszor van alkalmam hitvallást tennem azokról az örök igazságokról, melyeket az élet könyvének kimeríthetetlen kin-

cses bányájából áldott emlékű reformátoraink hoztak felszínre. S ha a nemes traditiókat, a történelmi multat nem akarjuk kirugni magunk alól, ha méltóknak akarunk bizonyulni a reformátió áldásainak őrizgetésére és gyarapítására: akkor ennek a hitvallásnak nyiltnak, férfiasnak, önmagunk értékét elevenen érző öntudatosságban elmélyültnek kell lennie minden protestáns lelkipásztor ajakán.

De ami hitvallásunk, melyre ez az örökké emlékezetes szent nap kötelez, nem akar mások ellen ízléstelen kirohanás, támadás lenni, hanem az evangéliumnak, a krisztusi szellemnek híveink lelkébe sugároztatása, hogy ébredjen az alvó protestáns ev.-i öntudat s tegye áldottá anyaszentegyházunk tarlott virányait.

Mi megbocsáthatatlan bűnnek tartjuk e szerencsétlen hazában a felekezeti gyűlölség tüzét élesztgetni, mert meggyőződésünk szerint itt minden egészséges nemzeti erő összefogására van szükség, ha élni akarunk. Tudatában vagyunk annak, hogy csak az egyetértő karöltve-haladás a biztos út a megtiport, meggyalázott nemzeti igazság feltámadásához.

Mi tisztelettel nézünk azokra a más vallású vezérférfiakra, akiket munkájukban ez a szent meggyőződés vezérel. Mi értékelni tudjuk annak a két év előtti bérma-úton járt veszprémi megyés püspöknek férfias megnyilatkozását, mellyel egyháza letagadhatatlan érdemei mellett — az evangélikus lelkész üdvözlő szavaira adott válaszában — a protestantizmus nagy értékeit is elismerte s nem kívánja, hogy 400 esztendős tiszteletre méltó, Isten országát és e drága hazát építő multját megtagadja.

A felekezeti béke kiinduló pontja: ismerjük el egymásban kölcsönösen azt, ami jó, társadalmat, hazát s az emberiséget boldogító.

Mert lehet-e, szabad-e tőlünk rossz néven venni, ha önérzetesen, erőteljesen tiltakozunk ama gyakran hangoztatott vád ellen, mintha mi a Sátán, a Belzebúb, a sötétség fiai, minden romlás és istentagadó hitetlenség okozói, az emberiségre veszedelmet hozó hitújítók volnánk?!

Aki elfogulatlan és ismeri a mi vallásunk és erkölcsi felfogásunk nemes emelkedettségét, az nem is fogja ezt a vádat a fejünkhöz vágni.

Ami vallásunk soha sem volt és soha sem lesz a minden szentet lábbal tipró szabadság, a destrukció előmozdítója, de mindörökre védelmezője marad a lélek, a szellem jogainak, az egyéni és nemzeti szabadságnak.

Ez Istennek szentelt ünnepi órában arról óhajtok elmélkedni, hogy **a reformátió nem hitújítás,** mert az

I. **visszatérés a régi ősvényekre,**

II. **örök törekvés a lélek nyugalmának biztosítására.**

I.

A felolvasott igékben Jeremiás próféta közli bűnökben tobzódó népével az Úr üzenetét: „Álljatok az útakra és nézzetek szét és kérdezősködjetek a régi ösvények felől, melyik a jó út és azon járjatok . . ." Az Úr arra inti népét, hogy igaz lélekkel térjen vissza az ő akaratának útjára. Ez az út az életre viszen, minden más út a halál útja . . .

Ennek az örök isteni Léleknek üzenete visszhangzott azokban a kalapácsütésekben is, melyekkel Luther Márton 95 tételét 1517. okt. 31-én a wittenbergi vártemplom kapujára kiszögezé. A keresztyénség örök, ronthatatlan alapja, fundámentuma az Úr igéje, a Krisztus evangéliuma, nem az emberi tekintély s földi hatalmasságok akarata.

És ez az üzenet százezrek és százezrek lelkében vert mély gyökeret, mert kínozta a szent szomjúság az örökélet üdítő vize után. Amit Luther a 95 tételben majd azután nagy számmal megjelent irataiban mondott, amit nyomában Zwingli és Kálvin hirdettek, — hogy a bűnt egyedül csak Isten bocsáthatja meg ingyen kegyelméből a Jézus Krisztus váltsághaláláért azoknak, akik azt megbánva szivükben, érzületükben újjászületnek s magukat az Úr szolgálatára kötelezik el, — ott élt nagyon sok, üdve felől bizonytalanságban vergődő ember lelke mélyén s a közös szent vágyódás a lelki újjáteremtődés után a Luther bátor tiltakozásában robbant ki az egész világot megrengető eleven erővel. Luther nem egyéni actiót indított meg, de szócsöve volt egy kor sóvárgásának az Isten üdvözítő kegyelme után. Azon a rettenetes lelki harcon, melyben ő győzelmes maradt, az ő korában — sőt azt megelőzőleg is, — nagyon sokan mások is átmentek s a Luther fenséges bizonyságtétele őket is nyugvópontra juttatá.

Jézus Krisztus a benne vetett, nemcsak az ajkakon visszhangzó, de az életet egész teljességében átható élő hitet követelte követőitől.

„A középkor gyermeke — oly találóan mondja egyik egyházi írónk — az egyházban hitt, az egyháztól félt, az egyházban bízott. Az ő üdvözítője az egyház volt."

És amikor a reformátorok azt hirdették, hogy az egyház senkit sem üdvözíthet, hanem csak a Jézus Krisztusban való személyes, élő hit és az ettől áthatott igaz keresztyén élet; akkor nem új igazságot hangoztattak, de a régi evangéliumi igazságnak szereztek érvényt, azt állították vissza eredeti tisztaságában. Nem hitújítók ők, de a krisztusi ősi tan lelkes, Istentől felkent védelmezői. Nem szabadgondolkozók olyan értelemben, hogy kényelmes, minden tekintélyt megvető, Isten és hit nélküli vallást óhajtottak volna; de igenis szabadgondolkozók voltak olyan értelemben, hogy elvetve az emberi tekintélyt, hitet

tettek minden vallásos-erkölcsi igazság egyetlen forrása: a szentírás mellett s attól nem tágítottak semmi áron sem.

Ebben a tekintetben ők conservativek, aminthogy ezt nagyon sokan szemükre is vetették. Az emberi léleknek Istenhez vezető útjáról csak azt takarították el, ami az őskeresztyén evangéliumi felfogással ellenkezett, ellenben meghagyták mindazt, ami közömbös az evangélium szempontjából s amelyet a földi viszonylatban gyámolító mankóknak bizonyultak.

Központi tanításuk — az evangélium alapján —: „Úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adá, hogy valaki hiszen Őbenne, el ne vesszen, hanem örökélete legyen" —, nem új igazság. Krisztus helyébe nem léphet az egyház, a benne való hit helyébe az egyházban való hit. Az üdvösség feltétele nem az egyháznak való engedelmességben nyilatkozó külső, a belső embert nem érintő élet, hanem az ember egész lényének az Istenségben, a Krisztusban való felolvadása. Az erre való nemes igyekezetben az egyház lehet és kell is, hogy útmutató legyen, de erre csak addig alkalmas, amíg teljesen az írás alapján áll.

És ki merészelné tagadni a történelmi tények meghamisítása nélkül, hogy a középkori ker. egyház nem állott az írás, az evangélium alapján?

Legyenek áldottak örökké Luther és a többi nagy szellemek, hogy a keresztyénséget a régi, elhagyott ösvényekre állíták s engedelmes eszközök voltak arra nézve, hogy a szentírás üdvadó fényénél az Isten az embert, az ember az Istent megtalálhatta!...

S hallgassuk meg a nem rég elhunyt katholikus Márki Sándor ítéletét is, aki Luthert így jellemzi: „A világtörténelem fejlettebb, hatalmasabb egyéniséget alig, talán nem is ismer az övénél, sem olyat, aki több joggal és képességgel állott volna egy nemzeti mozgalom élére és a szabadvizsgálódásnak legsikamlósabb tere, a hitoktatás mezejére több bátorsággal lépett volna."

Becsüljük meg hát egymást és legyünk egymással szemben minden körülmények között tárgyilagosak, igazságszeretők, de legyünk azok — Testvéreim az Úrban! — magunkkal szemben is. Küszöböljük ki az evangélium egyházaiból mindent, ami a hamisíttatlan, tiszta, krisztusi szellem ellenlábasa. Minden tekintetben, az egész vonalon vissza az evangéliumhoz!...

II.

A reformátió nem hitújítás, mert az visszatérés a régi ösvényekre s örök törekvés a lélek nyugalmának biztosítására.

Az Úr Jeremiás próféta által azért inti népét a régi ösvényekre, az ő útjára való visszatérésre, hogy **lelkének nyugalmat találjon.**

A reformátió — T. az Úrban! — az örök és változhatatlan isteni kijelentés, az örök Ige alapján „a lélek és az élet problémáját fejtette meg." (Kapi.) Az üdvöt kereső, jövendő sorsa miatt joggal remegő lelket megnyugtatta a Krisztus szavával: „Ne félj, csak higyj!" A Jézus Krisztus szent sebeibe vessed minden bizodalmadat. Őt az örök szeretetet azért adta áldozatul, hogy a bűnösnek reménysége legyen, mert senki sem igazulhat meg önnön érdeméből. Erre elégtelen az ember gyarló ereje.

És hogy ez így van, döntő bizonyíték rá az Úr Jézus kijelentése: „Senki sem mehet az Atyához, hanem ha én általam." Bizonyság rá a szűk, kolostori cellájában vergődő Luther kínja, gyötrődése, lelkiismeretbeli nyugtalansága.

Érdemet nem szerezhet ember Isten előtt, mert nincs igaz egy is. Érdemessé a felé nyuló kegyelemre akkor lesz, ha elvetve a törvény előírásainak külső betartására alapított önigazságát, — mezítelenül áll az Isten színe elé; ha szíve megteljesedik az iránta való föltétlen, hitteljes gyermeki bizodalommal, mely sorsát az Ő kezeibe teszi le; ha megteljesedik az Isten szeretetével, mely akaratának teljesítésében az egyetlen hajtó erő.

A léleknek, az emberi szívnek e recreálódása, újjáalakulása az Isten kegyelmének műve. S amikor Luther és többi reformátorok lelkében semmivé foszlott az emberi érdem hiú ábrándképe és a szentírásból, az Igéből feléjük mosolygott az elesett bűnöst minden közbenjáró nélkül keblére ölelő isteni kegyelem, akkor találtak nyugodalmat az ő lelkeiknek.

Sola, fide, solus Christus, sola gratia = Egyedül a hit által, csak a Krisztus, csak kegyelemből!

Ezekben a felséges evangéliumi igazságokban felragyogott előttük az üdvösség, az új élet reménye. Az ő gyötrődésükkel, — mint az angol Taine mondja, — véget ért a lelkiismeretnek örök tragédiája. „Megigazulnak pedig a törvény cselekedete nélkül, hit által, Isten ingyenvaló kegyelméből a Jézus Krisztus által."

Ezen az alapon felszabadul az egyén a szertartások nyüge alól s lelke szabad szárnyalással száll száll az Isten trónusához, hogy vele egybekapcsolódvá **istenfiává** legyen, akit csak egyetlen törvény kötelez: a szívet, az értelmet és az akaratot uraló szeretet. Az Istenhez való hasonlóságra törekvés indító rugója nem a büntetéstől való félelem, nem is a jutalom várása, hanem a szeretetből, bizalomból fakadó önkéntes, boldog odaadás.

Ez a szeretet szenteli meg az egyéniség erkölcsi életnyilvánulásait s teszi alkalmassá mindazoknak a készségeknek kifejtésére, melyet a Teremtő kezéből tisztán kikerült, de a bűn által megmérgezett, beszennyezett lélek mélyén rejlenek. Az erkölcsi felelősség nem lesz kisebb, de megnövekedik, mert min-

denki önmagának áll vagy esik; helyette senki sem bánhatja meg bűnét, nem tehet azért eleget, nem imádkozhatik, nem kegyeskedhetik, hanem csak ő maga. A törvény, tekintély béklyójából szabadult lélek kötve vagyon Isten igéjében, a lelkiismeretben s érzi felelőssége súlyát, amelyet róla senki le nem emelhet.

A csodálatosan átalakult s az isteni kegyelemben megnyugvó lélek felséges erői újjászülik az egész életet. Ki tudná elősorolni egy rövid egyházi beszéd keretében T!, hogy mit köszönhet a reformátiónak a tudomány, mely kibékítette a hittel s annak elmélyítőjévé tette; a művészet, melynek új ösvényt szabott az egyéniség kultuszában; a nemzeti szabadság, melynek mindenütt főtámaszaként jelentkezik; a népnevelés, az irodalom, mely nyomában izmosodik meg s lesz a népek életét biztosító nemzeti nyelv és kultura úttörő munkása; a családi élet, melyet az őt megillető nagy jelentőséggel, horderővel ruházott fel, hiszen a tiszta családi élet a társadalmak, a nemzetek és az emberiség jövendőjének biztosítéka? S ki tagadhatná, hogy azok a szegény, csendes protestáns paplakok pl. nagyon sok emelkedett lelkű munkását bocsátották szárnyra az emberi boldogulásnak és egészséges fejlődésnek? Ki tagadhatná, — aki nemzetünk vérrel, könnyel írt történetét ismeri, — hogy az annyiszor fenyegetett politikai szabadság felett a reformátió, a protestantizmus őrködött? ...

Mi viszont készséggel ismerjük el a többi ker. felekezeteknek a nemzeti lét erősítésére irányult és irányuló munkáját. A elfogultság, az önbálványozás nem illenek a reformátió gyermekeihez.

Kijelentjük azt is, hogy a protestantismusnak semmi néven nevezendő köze sincs a hitetlenség, a vallástalanság, az istentelenség Isten oltárait döntögető bűnös szelleméhez. Ez a pokol tornácából tört fel. Mi pedig ellenségei vagyunk minden olyan törekvésnek, mely Isten és az ő anyaszentegyháza ellen emeli fel sarkait. Ami egyházaink az egyetlen biztos iránytűvel, az evangéliummal a kezükben — a megnyugvást sóvárgó lelkek meggyógyitásán keresztül minden erejükkel az Isten országának eljövetelére, a szeretet, a megértés uralmáért verejtékeznek. Tiszteletben tartanak mindenkit, aki megadja nékik, ami őket jog szerint megilleti, mert a türelmesség, a tolerantia — jól mondja egyik kiváló egyházi emberünk — nem a felekezeti öntudat gyöngeségét, de emelkedettségét mutatja.

Mi, mint jó magyarok is, összefogunk mindenkivel, aki a ker. krisztusi életfelfogásának kíván érvényt szerezni e csonka haza erkölcsileg oly beteg társadalmában. Minket nem bánt az, hogy testvéreink más oltárok előtt, más szertartás szerint borulnak az Isten szine elé. Mi csak őszinte testvéri megértést ké-

rünk, mindenkitől, hogy egyesült erővel annál többet tehessünk az emberi nem s benne imádott magyar fajunk üdvére, boldogságára. Ámen.

Diósgyőrvasgyár, 1926. szept. hó.

Vietorisz László,
ev. hitoktató-lelkész.

Reformációi beszéd

Ugy fényljék a ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a ti jó cselekedeteiteket s dicsőítsék a ti mennyei Atyátokat. Máté ev. 5. 16.

Ünneplő gyülekezet! Az evangeliumi keresztyénségnek ujból felvirradt október 31-ike, ez a történelmileg is uj korszak kezdetét jelentő nap, melyen millió és millió sziv mélyéből zúg fel a diadalmi ének hangja: Erős vár a mi Istenünk. A protestáns keresztyénség újból odaült az áldott emlékű, bátor lelkü reformátorok lábaihoz, hogy az ő szellemi közösségükben meritsenek maguknak azok kegyelet mozgató hitéből, azok reménységéből, náluk, velük lélekben ujból egyesülve megacélozzák izmaikat a további küzdelemre azért a szent és magasztos célért, melyért ők a reformátorok is küzdöttek, melyért nékünk, ha méltó utódaink, a ránk hagyott örökség hű sáfárai akarunk lenni, ernyedetlenül kell küzdenünk, mely cél pedig nem más, mint Isten nevének dicsőítése azon a földön, melyen életüket élik jók és gonoszak, igazak s hamisak, mely föld lehet a boldogság hazája a hitben gazdagoknak s lehet a nyomoruság sártekéje azok szemében, kik sehol és semmiben sem látják az Isten kezének munkáját.

Az a hatalmas embertömeg, mely lakója ennek a földnek, megoszlik. És ha ezt a megoszlást nézzük az Istenhez való viszony szempontjából, oly tarka kép tárul elénk, mely csaknem alkalmas arra, hogy kételkedjünk abban, csakugyan az ember-e a teremtés koronája, Isten képének hordozója? Az egyik csoport őrületes hajszát folytat azért, amit a rozsda és moly megemészt pénzért, vagyonért, nem is szólva arról, mily messze estek a Teremtőtől. Amott a másik csoport, gőgös, büszke, felvetett fővel rójja az élet útját, azzal áltatván magát, hogy nincs előtte rejtett semmi ezen a világon, mindent tud, belenéz a csillagokba, bele a földnek méhébe, csak nem jut eszébe mindent teremtett valaki s hogy ennek a Valakinek felséges adománya az ő tudása is. Szánalmas látvány ez a csoport, mert magát tekinti a mindenség Urának. — De van egy másik csoport is, melybe azok tartoznak, kik érzik, hogy csak por és hamu, tudják hogy nincsen itt maradandó városunk kiknek lelke e föld kincseiben, szépségeiben nem találja meg azt, ami eltölti őket igaz boldogsággal, kik tudják, hogy nem használ ha mind

az egész világot megnyerik is: Ez a csoport Istent ismeri, nem szánalomra érdemes ujitás vágyót lát Jézusban, hanem isteni Megváltót. — Fájdalmasan kell, hogy érintsen bennünket, hogy a protestantizmus körén belül is nemcsak az utóbbi csoportba tartozók vannak. Legyen a reformáció ünnepe harci riadó, álomból serkentő szózat számunkra. Késztessen a megemlékezés, a multbanézés arra a a kérdésre, melyet mai elmélkedésünk középpontjába állítunk

mikor leszünk a reformáció igaz gyermekei?

Szentigénk alapján akkor,

I. ha van hitünk,

II. ha hitünk gyümölcsöket terem.

I.

Amikor a protestáns keresztyénség a hála érzésével telt szívvel emlékezik meg arról, hogy Luther kifüggesztette 95 tételét a vittenbergi vártemplom ajtajára mily bátorsággal szállt szembe az uralkodó római egyházzal s az abban burjánzó visszaélésekkel, önkéntelenül is felvetődik ajkunkon a kérdés, mi adta ennek az egyszerű ágostonrendű szerzetesnek azt a lelki erőt, mely arra a lépésre késztette, amikor nyilvánvaló lehetett előtte, ha szava a pusztában kiáltó szó lesz csupán, ha nem lesznek, kik vele együtt éreznek, vele tartanak, elpusztulás, halál vár reá. És a veszedelem látásának ellenére ki kellett állnia a porondra lelkiismeretbeli kényszerből, kiállani azért, mert annak a könyvnek tartalmát, melyet az egyetemi könyvtárban leláncolva talált, a biblia tartalmát halálos komolyan vette, melyben pedig az áll, hogy fényljék a mi világosságunk az emberek előtt. És ő benne ott a kolostor szűk celláiában, amikor kereste a feleletet erre a kérdésre, hogyan nyerhetem el Isten kegyelmét, felgyúlt az evangélium égi fényessége, amit nem tudott, nem akart eloltani, mert most megtapasztalta, hogy az Isten nemcsak büntetni tud, hanem áldani, szeretni is azt az embert, aki oly sokféleképen vétkezett ellene. Megtalálta, meglátta pedig Istennek ezt a kegyelmes orcáját azért, mert háborgó, küzködő lelkét lecsillapította az Ige fénye, mely e szavakat sugározta feléje: **megigazul pedig az ember hit által, törvény cselekedete nélkül.** Angyali üzenet volt ez néki, az üdvösségért kemény tusát vívó szerzetesnek. Úgy érezte magát ennek hallása után, mint a csintalanságot elkövetett gyermek, ki fél szüleitől, de azok néki megbocsátanak. Ő is félt mennyei Atyjától, bár nem vétkezett tudatosan, de érezte az eredendő bűnnek benne való munkálását, hogy lelke márvány lapja nem egészen üres. De most, amikor hallja a bíztató szót, **az igaz ember hitből él,** eltávozik belőle a félelem, a kétség, a rettegés s mint jó gyermek bátran, bizalommal térdel le a mennyei Atya elé, hálás szemmel tekintve rá, ki megmutatta a kivezető

útat abból a rettenetes lelki tusából, melyet ő vívott meg. Odavitte őt Istenéhez a hit, az a hit, mely Krisztusban azt a fundamentumot látta, melyen kívül más nem vettethetik, azt az Istenfiút, kinek ártatlan szenvedését és halálát érdemül tulajdonítja Isten azoknak, kik a Krisztussal együtt éreznek, az ő révén akarnak megválni bűneik súlyos és nyomasztó terhétől.

A Krisztusnak szelíd arca, bíztató tekintete elsöpörte az aggodalmaskodó, a nyugalmáért testét sanyargató szerzetes feje felől a gondfelhőket és annak szemei előtt egy új ég s egy új föld káprázatos szépségű képe bontakozott ki. Ennek az új égnek és új földnek lakói nem arra törekedtek már, hogy imádságoknak gépies elmondásával, jócselekedeteknek a haszonért való elvégzésével, a testnek sanyargatásával nyerjék meg az isteni jóakaratot, hanem arra, hogy az egyszülött Istenfia tanítása szerint való élet által töltsék be az isteni törvényt. És az a tudat, hogy erejükhöz mérten megtették kötelességüket eltölti őket szent nyugalommal, mert érzik magukon az Isten szelíd arcú nézésének megpihenését. Ennek az új földnek s új égnek lakói nem elégszenek meg azzal, hogy igaznak ismerik el azt, amit az egyház tanít, nem az egyház tekintélye előtt való meghajlással, annak szervezetébe való beleilleszkedéssel, egyházi tartozásaik pontos befizetésével, de igyekeznek is oly életet élni, mely igaz értelemben mondható Istenhez való életnek. És ebben az Istenben való életben kiérezte minden lélek, hogy üdvösségét nem az egyház adja, az csak eszköz annak elérésére, megmutatja az útat, melyen járni kell. A te egyházad ezt mondja néked: **egyedül a hit által, sola fide.** Mondja pedig azért, mert ezt tanítja a könyvek könyve, mert ezt a tételt követték azok az ősök, kik vérükkel és életükkel pecsételték meg a Krisztussal való közösségüket, azért, mert csak a hit, az evangéliumi, újszövetségi Krisztus-hit képes megépíteni azt az aranyhidat, mely összeköti az embert újból teremtőjével, egyedül a mélységes, alázatos hit tudja megrajzolni Krisztusnak szelíd és jóságos arcát. És ennek a krisztusarcnak látása lesz bizonyság arra, hogy van-e benned hit vagy nincs. Ha láttad már és látod még, úgy a reformáció igaz gyermeke igyekezel lenni az által, hogy engeded fényleni a te világosságodat ezen a földön azért, hogy ennek a világosságnak sugarai Krisztushoz vonzzák azokat is, kik most még az után törtetnek, ami mulandó, kik most még magukat istenítik tudományukért, hogy belássák, nyugalmuk, boldogságuk nem lesz mindaddig, mígnem szívük megnyugszik az Istenben.

A Krisztus látása táplálta, növelte, erősítette Luther hitét. Kérdezd meg magadtól, nem-e ilyen hited?

II.

Testv. a Krisztusban! Ahol hit van, ott lelki világosság van. Ezt a világosságot — ha számot tartunk arra, hogy a reformáció igaz gyermekeinek tekintessünk — nem szabad véka alá rejtenünk, hanem a gyertyatartóba kell helyeznünk, hogy fényljék mindazoknak, kik a házban, ezen a földön vannak, hogy látván a mi jócselekedeteinket az Isten nevének dicsőítésére nyiljanak meg az ajkak. Fénylenie kell különösen a mi magyarhoni protestantismusunk hitének, világosságának, hol számbelileg kevesebben vagyunk, mint Róma hívei, hogy meglássák, mi mégsem vagyunk azok az „elvetemült gonosztevők", „hitetlenek", „ágyasságban élők", amilyeneknek gyakran lefestenek bennünket. Fényleni kell hitünk világosságának azért, hogy lássa meg mindenki, hogy mi megálljuk helyünket mindenütt, hogy munkás, dolgozó, építő tagjai vagyunk a társadalomnak, kik munkaszeretetünkkel, hivatáshűségünkkel, kötelességtudásunkkal nem maradunk mögötte semmivel sem azoknak, kik magukat jobbaknak, hívebbeknek tartják. Nyilvánvalónak kell lennie, hogy a protestans keresztyénség meg tudja becsülni a munkát, értékelni tudja mások sikereit, de elvárja azt is, hogy őt is megbecsüljék és ne tüntessék fel állandóan mint a rossznak, a bűnnek, hazugságnak a forrását. Mi szentül meg vagyunk győződve a magunk igazságáról, mi tudjuk, hogy a reformáció hajnalpir volt az újkor küszöbén álló emberiségnek, tudjuk, hogy áldás volt. Ezért mi nem hálát, csak békességet kérünk, azt, hogy az általunk nyujtott testvéri jobbot elfogadják. De ha ezt nem teszik, mi készek vagyunk igazságunk tudatában a felénk dobott keztyűt felvenni és küzdeni, de nem önző egyéni célok érdekében, hanem Isten országa szent ügyéért, melynek hű polgáraiként igyekszünk magunkat bizonyítani. Allhatatosságban, hithűségben fényeskedjék a mi világosságunk kifelé.

De a mi hitünknek gyümölcsöt termőnek kell lennie befelé, magunk között is. Talán azt kérded testvérem, milyen gyümölcsöket teremhet az, vagy azt mondod, elég ha nékem van hitem és üdvbizonyosságom, mi közöm másokhoz. Az isteni ige kötelességgé teszi: fényljék a te világosságod az emberek előtt. Nem vagy egyedülálló jelenség a világban, ember vagy, társas lény, életed egybeforrt mások életével. Ezt szem elől téveszteni protestáns embernek nem lehet. Elevenen kell, hogy éljen benne a közösségi tudat. A közösségi tudat benned való éléséről legszebb bizonyságát adod akkor, ha szívesen, nem immel-ámmal mégy azok segítségére kik nélkülöznek, szűkölködnek, ha enni adsz az éhezőnek, inni a szomjúhozónak, ruhát a mezítelennek, akkor, ha van benned részvét az ügyefogyottak, elesettek iránt, a társadalom szerencsétlenei, az élet hajótöröttjeivel szemben, akkor, ha embertársad kérő és kö-

nyörgő pillantásában a te Megváltód pillantását veszed észre. Fényeskedjék a te hited abban, hogy tudsz megbocsátani embertársadnak, tudsz a békességért egyetértésért munkálkodni, tudsz testvér lenni.

És ha szent vágyad és elhatározásod lesz ily élet élése a reformáció ünnepén; ha ilyen gyümölcsöket terem a te evangéliumi hited, úgy nem is hallhatón, láthatón, de magatartásod, példás életed gondolkodóba ejt másokat és dicsőítik öntudatlanul is a mennyei Atyát. És ha elérted ezt, megharcoltad a hitnek szép és nemes harcát, akkor eltétetett számodra az igazság koronája, melyet megád az Úr a mai napon. (II. Tim. 47—8.)

Légy fényeskedő világosság evangelikus népem, mutasd meg ennek a világnak, hogy a te evangelikus hited egy ki nem apadó szeretet forrás, mely szeretet vígasztal, segít, könnyeket töröl, mely másokat is a mennyei Atya nevének dicsőítésére ösztönöz. Légy a reformáció gyermeke igazán s éltél embertársaid javára, közreműködtél az Isten országa építésében, éltél dicső, áldott, munkás életet. Amen.

Dombóvár, **Hoffmann Ernő,**
ev. h. lelkész.

Kié a föld?

Text: „Boldogok a szelídek: mert ők örökségül bírják a földet. (Mt. V. 5.)

K. T. — Kié a föld? — Olyan kérdés ez, melyre a legkülönfélébb és legtöbb választ kaphatjuk. A válaszok vagy elméletiek vagy gyakorlatiak. Másképen felel a tudós, másképen a gazda. Másképen a jogász és másképen a szocialista. Mást válaszol a birtokos és mást a béres. Különbözőképpen felel az, akinek van és az, akinek nincsen, aki még nem is dolgozik vele.

Kié a föld? — e kérdésre elmélázik a tudós és a mindenség szemléletébe merülve azt feleli: a föld, a földé! A saját magából kisarjadzó természetes törvényeké, melyek tovább viszik fejlődését, gyúrják, alakítják... Azé a végtelen erőé, melyet önmagában hord... s ennek az erőnek vak eszköze a fény, a hő, a villamosság... a kő, a növény, az állat és az ember. A föld a földé; a föld önmagáé! Célja a fejlődés — eszköze a változás. Ember, állat, növény: csak a föld különböző változasi alakjai.

A gazda mosolyog ezen. És amikor végig tekint a hullámzó vetéseken, keble önérzetesen kitágul. Kérdezd tőle: kié a föld? — azt válaszolja: a föld az enyém! Az én tudásomé, az én erőmé! Én gyúrom, én alakítom át a sívó homokot pálma ligetté... a mocsarat kalász tengerré... a széljárta hegyoldalt

dús gyümölcsös berekké! A föld munkámnak engedelmeskedik, nekem terem, a föld tehát enyém!

Ha a jogászt kérdezed, fellapozza a történelem könyvét és megmutatja a históriai igazságokat: a föld a hódítóké! A bátraké és erősekké! A jognak, a birtoklásnak forrása: a hatalom és az erő! — Népek, nemzetek... mese királyok és csodás kalandorok harcoltak, véreztek, győztek és elbuktak a földért... Így szerezték azt erőszak, fegyver által, maguknak és utódaiknak. Mentek... mentek... küzdve háborúkat, mind, mind az ígéret földje után! Aki birta, marta!... A föld a hódítóké.

Ellenben a szocialista, aki a társadalmak életét nézi kutató szemmel és az osztályok küzdelmét, a társadalmi rétegek kinövéseit és túlkapásait latolgatja, — keresve a megélhetés feltételeit, az általános boldogulás alapját, — kimondja ábrándos elvét: a föld mindenkié! — és felosztja annyi apró ici-pici darabra, ahány egyén, ahány ember csak él rajta, hogy mindenkinek jusson.

A birtokos a jog erejére támaszkodva válaszol: a föld az örökösöké! akiknek az erősek adták. A béres a **„mindenkié"** elvét úgy értelmezi, hogy a föld csak a dolgozóké, az elnyomottaké.

Akinek van, azt feleli, hogy a föld azé, akié eddig volt! — Akinek nincsen, azt vallja, hogy a föld azé, akié lesz!

K. T. — Mindezen válaszokban van igazság. De ne keressetek szavaimban sem politikát, sem osztály elvet. Csupán meglévő tényeket soroltam fel — bírálat nélkül. Ám nézzük tovább, kié is a föld? — Igaza van a tudósnak, hogy a föld önmagáé, a végtelen fejlődésé. A fák csodálatos növéséhez, pazar lombkoronájához... a hegyek szeszélyes alakjaihoz, közetének változásaihoz... az állatok szaporodásához, gyümölcsök teremléséhez, — nem kell gazda, nem kell kertész, — meg van az és fejlődik mind önmagától, belső erőknek kényszerétől indítatva... Az őserdőkben nyilnak a legszebb virágok... és pompás gyümölcsök munkátlan teremnek.

De igaza van a gazdának is. Hiszen mindez az ő kezében, az ő egyéni munkája által válik hasznossá és értékké. A föld kincsei gazda által lesznek használhatókká. Így teszi azt a sajátjává! Ám látjátok, hogy ezen a két látszólag különböző felfogás között szoros kapcsolat van. Ha a föld nem terem — hiába van jó, tapasztalt gazda... és hová lenne a termés örök, tovább plántáló ereje, ha nem volna senki, aki élet forrásnak használja fel? Elképzelhető-e a fejlődés ember nélkül? Hiszen az ember a szerves világnak eddig legtökéletesebb formája. Itt a kérdést kielégítőleg nem dönthetjük el.

Nem vonhatjuk kétségbe a történelem igazságát sem, hogy a föld a hódítóké! De a harcoknak és hódításoknak legbelső,

titkos rugója egy természetes kényszer volt. Sivatag pusztákról törtek elő a népek ezrei és igyekeztek oly területeket elfoglalni, ahol a megélhetés nyugodtabb és biztosabb volt. Hajtotta őket a föld mostohasága és a vágy a békés boldogság után! Olyan föld után, ahol kényelmes gazdálkodással megtalálhatják az élet és fejlődés jobb feltételeit. Így lettek a puszták vándoraiból kalandorok... a kalandorokból hódítók... és a hódítókból békés földmívesek... Életösztön volt ez, mely elnyomta a gyengébbet, éppen úgy, mint tengerek cápája az apróbb halacskákat.

És ahol hódítók vannak, ott vannak legyőzöttek és elnyomottak is. Nekik is igazuk van, hiszen ugyanazon élet ösztön működik bennük is. Küzdelem a földért! — nem más, mint küzdelem a létért. Az önzés, az emberiség ezen állatias ösztöne, fekete fátyollal borítja be ezt a küzdelmet. A hódító csak a maga nagyságát látja! A legyőzött, aki az egyenjogúság tanait hirdeti, csak azt várja, hogy ő legyen felül...

Kié hát a föld?

K. T. — Kérdezzük meg a bibliát, annak felelete talán kielégítőbb lesz. Kié a föld? — a biblia erre azt feleli: **a föld az Istené!** Isten teremtette, alkotta... és adta az embernek, az írás szavai szerint: **„Szaparodjatok és sokasodjatok rajta... hajtsátok azt birodalmatokba... mindent nektek adtam."**

Igen, az embereknek, nekünk adta, de csak **bizományba,** mondhatnám **haszonbérbe.** Szabad kezet hagyott az Úr, mindennek szabad használatát... és ezért az embertől csak **hitet és jó erkölcsöt kért.** Ez a bér egyszersmind a sikeres gazdálkodás zsinór-mértéke is. De az ember erről felejtkezett meg a legjobban. Szabadon élt fékevesztett szenvedélyeinek és kiirtott mindent életéből ami a föld jogos tulajdonosára: az Istenre emlékeztette! Ezzel együtt elvesztette értékét is és nyakára ült a sátán, a bűn... Ez maradt ránk örökségül... és a rossz lelkiismeret — csúf fekete denevér, mely nyugtalanul repdes ide s tova... és fájón agyunkba markol... Csak a teher, a fáradtság, a nyomor, a betegség és a gyász miénk a földön!

Ám hagyjuk ezt a szomorú képet K. T. — és keressük szemünknek világosabbat és vígasztalót! Találunk-e? — Lám, ott van **Krisztus!** Isten szent fia, aki azért jött, hogy visszahódítsa a bűnös ember kezéből a tönkre tett földet, a szenvedéseknek és kínoknak földjét... **visszahódítsa az Isten számára!** Azért jött, hogy az Isten földjét és az Isten emberét megmentse a csúf fekete denevérektől... a sorvasztó bűnös lázaktól... az átkos, önző viharoktól! Azért jött, hogy az Isten földje mindenekelőtt jó embert teremjen, — és hogy a jó ember Isten földjén boldogságot teremthessen!

Krisztus az ígéret igazi földjének hódítója! Hozzá kell

mennünk, hogy nekünk is megmutathassa, hogy minket is elvezethessen oda!

Nem tudomány, nem harc, nem erőszak, nem politika dönti el, hogy kié az a drága, sovárgott föld... Krisztus adja azt a szelídeknek, a jó szívűeknek. Azoknak, akik nem irígykednek ... nem haragudnak... nem hazudnak és nem szolgái a bűnnek... Azoké a föld, a jóságnak, a békességnek, a megértésnek a földje — akik akaratban egyenlők! — Az Isten szolgálatának és félelmének akarásában... Ezek a szelídek, ezek a boldogok!...

K. T. Az élet nagy harcában, csak akkor van jogunk küzdeni, s ez a föld csak akkor lesz miénk, csak akkor lesz jogunk hozzá, ha visszaadjuk Istennek!

Hogyan?!

— Istenes élet, istenes munka, kegyes gondolkozás, imádságos órák és tiszta érzések által!

— Ha életünk központja nem lesz más, mint Istennek kisugárzása, Istennek megérezhetősége: az ő jelenlétének bizonysága: a szeretet!

K. T. — Gondolkozz rajta, — kié ez a föld? — Tied, ha gazda vagy, ha ápolod, neveled a jó cselekedetek fáját. Ha meghódítod és legyőzöd szenvedéseit és hibáit tiszta hit által. Ha győzni engeded magad felett a feltámadásnak diadalmas Krisztusát! Ámen.

Rákospalota. **Pröhle Sándor,**
ev. hitoktató lelkész.

II. Alkalmi beszédek és elmélkedések.

Énókh

Alapige: I. Mózes V. r. 23—24. v.

Az emberiség történetének első korszakaiban két személyiséget ismerünk, akik az Énókh nevet viselték; az egyik Kain fia. Életében csak gyászos megtiszteltetésben lehetett része — amit most már nem megszólásképen mondhatunk — pedig ez az ember hatalmas várost építtetett, amely alapítójának nevét kapta; semmi kétségünk nem lehet a felől, hogy ez az Énókh a maga idejében nagy hírnévre tett szert. A másik Seth leszármazottja, tehát Ádám másik fiának ivadéka, és ennek egész élettörténete összefoglalható e néhány szóban: **Istennel járt.** A két említett férfiú közül vajjon melyik volt híresebb kortársai szemében? Ti nem kételkedtek abban: a város alapító. A másik Énókh nagyon népszerűtlen lehetett, hiszen: **Istennel járt.** Mi lehet ezekután az, amit érdemes megfontolnunk? Abból a két

rövid életrajzból ítélve, amelyet a bibliában olvashatunk a két Énókhról, én a másodikat az elsőnél sokkal többre értékelem. És ne tekintsük a másikat követendő példánkul.

Elég könnyű valamely embertársunknak a jellemzését, azaz jellemének uralkodó vonásait, életének főtörekvéseit megrajzolni. Az általános emberi vélemény nem mindig csal; megmondja az egyikről, hogy a pénz embere; a másik a tekintélyt hajhássza; a harmadik bosszúálló, önző, ravasz, vagy képmutató, míg egy másikról pedig azt állítja: ez jóra való, derék ember, egyenes jellemű, nyílt arcú, szavatartó. A szentírás kétszer is bizonyítja, hogy Énókh Istennel járt; ez tehát az ő főjellemvonása, amelyre a biblia figyelmünket felhívja. A biblia azt is tudtunkra adja, hogy Énókh nemzette Methuséláht, aki szintén híres ember volt, mivel oly magas korban halt meg, amilyet az emberek közül még senki sem ért meg, hiszen 969 éves korában hunyt el; én mégis azt kérdem tőletek, mit ér ez az életrajzi adat ama másik élettel szemben, amelynek nagyszerű tartalma e szavakban foglalható össze: **Istennel járt.** Mit ér az, ha azt mondják rólunk: fiai, leányai voltak, nagy vagyont halmozott fel, házat épített, földeket szerzett, községet vagy akár országot kormányzott, könyveket írt, kitüntetéseket kapott, — ha azt nem mondhatják: **Istennel járt.** Minél többet gondolkodom a felett, amit a biblia Énókhról mond, annál jobban csodálom őt és annál inkább irígylendőnek találom. **Istennel járni** valóban az lehet igazi esemény, a valódi boldogság, a tökéletes élet és csak ez adhat oly hírnevet, melyhez hasonló nem szerezhető.

Énókh Istennel járt. Mindenekelőtt azt állapíthatjuk meg, hogy **járt** Istennel; tehát nem tartotta az életet pihenésnek, sem kellemes sétának. **Ő járt,** azaz életcélt, nemes életcélt tűzött ki maga elé és mindennap fáradozott, hogy ahhoz közelebb jusson. Nem engedte, hogy az élet magával sodorja, még akkor sem, mikor az évek felette elszállottak; nem, ő járt, azon fáradozott, hogy a környékező szenvedélyek hatalmát legyőzze és teljes szívvel s lélekkel küzdött azért, hogy az igazság, jog és testvéri szeretet minél általánosabban uralkodjék embertársai között. Nem elégedett meg azzal a kérdéssel: mit tudnék én változtatni a mai helyzeten? nincs más hátra, mint hagyni mindent a maga rendjén. A világ akkor még fiatal volt, de a bűnben már öreg. A közömbösök és gyávák ugyanúgy beszéltek, mint manapság: Mit törődöm azzal, hogy a rossz még rosszabb lesz, úgy sem tudok semmit ellene tenni, hadd jöjjön még egyszer az özönvíz. De Énókh **járt,** előre haladt, munkálkodott maga körül, hitt a jó, a kötelesség diadalában és az ég segítségében.

Vajjon úgy járunk-e mi is, mint Énókh? mire használjuk fel tetterőnket? Nagyon jól tudom, nem lehet a mai embereknek

szemére vetni, hogy tétlenkednének, vagy karba tett kezekkel ülnének; mert hiszen ti is azt mondanátok nekem; hogy menynyire kimerültetek, kifáradtatok, megrokkantatok és megöregedtetek már idő előtt. De mind e kifejtett erőtöket mire használtátok? Szálljunk magunkba és legyünk őszinték; magunk, csakis magunk javára, családunk érdekében; mulandó táplálkozásunkra, jólétünkre, örömeinkre, önzésünk kielégítésére. Hányszor törekedtünk arra, hogy mások felett uralkodjunk, de ez által is ismét csak magunk érdekét szolgáltuk, hogy felsőbbségünket megerősítsük, befolyásainkat biztosítsuk, vagy alattvalóinkkal szemben tekintélyünket éreztessük. Oh igen, gyors léptekkel járunk, de csak azért, hogy másokat megelőzzünk. Ami pedig a megszentelődés útját illeti, e tekintetben egy helyben állunk, mert az e téren való egész igyekvésünk annyit ér, mint a fogoly madár ugrándozása a kalitkában; elpusztulunk anélkül, hogy egy talpalattnyi földet is szerezhettünk volna. Az idő halad; mi pedig veszteglünk tévelygéseinkben, előítéleteinkben, szellemi gondatlanságunkban és vétkeinkben.

Azonban Énokh nemcsak **járt**, hanem **Istennel járt.** Nagyon sokat lehetne beszélni azokról a vékony szálakról, amelyek Énokhot Istenhez fűzték: Bizonyosan úgy érezte, hogy lelki szükség számára az Istennel való járás, oly hosszú életen keresztül, amely majdnem négyszáz esztendeig tartott! Az idegent üdvözölni szoktuk, az ismerőssel meg is állunk néhány pillanatra, de csak a barátunkkal járunk együtt. Énokh Istennel járt, lépését és akaratát az Istenéhez szabályozta és egyeztette. Kortársai azt mondhatták róla: ez egy fanatikus, különcködő, béke bontó, lázadozó, hagyta őket beszélni és minden öröme abban telt, hogy Istennel járt.

Kivel járunk mi? Merjük-e azt mondani, hogy Istennel? Mivel bizonyítjuk ezt? Nem jövünk-e minden vasárnap a templomba, nem imádkozunk-e reggel és este, nem olvassuk-e olykor-olykor a bibliát, nem élünk-e a nagy ünnepeken az Úr vacsorájával, nem küldjük-e gyermekeinket a lelkészhez, hogy erkölcsi oktatásban részesüljenek, nem vetjük-e heti filléreinket a szegények perselyébe? És mi ezt nevezzük Istennel való járásnak, holott mindez csak formaság, szemfényvesztés, divat vagy — sajnos — mindez csak, mint másoknál, közömbösségből, hidegségből, sőt, hogy ne mondjuk, képmutatásból történik; arra törekszünk, hogy Istennel járjunk, de ugyanakkor a világtól elszakadni nem tudunk. A világgal járunk, a világ szerint cselekszünk mint mindenki, mert kívülről nagyon nehéz azt megítélni, hogy mikor járunk Istennel vagy a világgal. Azonban ti tudhatjátok, hogy a világ Istennek ellensége. Nem járhatunk Istennel úgy, hogy neki nem tetsző dolgokat cselekszünk; nem követhetjük és nem árulhatjuk el Jézust egyszerre; nem engedelmeskedhetünk Istennek és az emberek akaratának is.

Énókh Istennel járt nemcsak egy-egy napon, alkalomszerűleg, hanem háromszáz éven keresztül s ide számíthatjuk ifjúságának 65 évét is, amely házasságát megelőzte. Mert a mai világnak könnyelmű elnézésével szemben, mihez gyakran még a szülői rövidlátás is járul s mely alapja a mi ifjaink korai korlátlanságánk, — azt hiszem, hogy az érett kor méltósága az ifjúkor tisztaságának természetes következménye. Énókh bizonyára nem úgy fejezte volna be életét, ahogy befejezte, ha mint kicsapongó ifjú kezdte volna azt. Minden egyéb esetben, miként a tékozló fiúnak is, a biblia egészen mást mondana, mint ezt: **Énókh Istennel járt; eltűnék, mert Isten magához vevé.** Megfigyeltétek-e mint térnek vissza e szavak, mint a gyászos lélekharang kongása az Énókh őseinek sírja felett? **És meghala, és meghala, és meghala?** Oh a halál, a rettenetes halál, a sötétségben, a zavaros látomásokon, a legmélyebb szakadékon keresztül vezető út, amely tulajdonképen a bűnnek zsoldja! De mily kimondhatatlan kegyelme Istennek ezzel szemben az, amikor egyetlen szárnycsapással visz át bennünket ama jobb világba, anélkül, hogy ezen sötét völgyön áthaladnunk kellene!

Isten azt a kegyelmet adta Énókhnak ... **eltűnék!** Egy napon, amikor a nap tiszta fényességgel sugárzott, az ég pedig pompás azúrkékjében tündöklött, Énókh kiment sátrából. Hová mégy kedves apám, kérdezték fiai és leányai. Gyermekeim, megyek a napi sétámra, hogy élvezzem a virágok illatát. És erről a sétáról Énókh nem jött többé vissza. Eltűnt, mert Isten magához vette. Ez az ókornak egyik csodája; de az újabb időnek is lehet csodája, mert az a Krisztusnak felénk való közeledését jelenti azon a célból, hogy átvezessen bennünket a halálból az életre, átfektetve keresztjét ama rettenetes sötét mélységen, hogy így hit által új egekbe és új földre segítsen. Oh járjunk mi is hitben Istennel! Ámen.

Calas után franciából: **Labossa Lajos.**

A mi szolgálatunk

(Beiktatási beszéd.)

Zakariás 3, 7.

Ünneplő Gyülekezet! Tisztelendő Testvér! Ezen szép multu szebb jövőre hivatott gyülekezet téged lelkipásztorának választott meg s a mai nap ünnepsége arra szolgál, hogy átvegyed itteni lelkipásztori hivatalodat, átvegyed annak igáját és terhét, amelyről — mert az Uradnak igája — tudnod, vallanod kell, hogy az gyönyörüséges és könnyü.

Az Ur mielőtt megkezdte volna az ő tanitói hivatalát, lélektől viteték a pusztába, ott bőjtölt és megkísérteték, elgon-

dolta Istennek tanácsát, a messiási útat, annak fény és árnyoldalát, a megaláztatást, felmagasztaltatást, a kisértéssel teljes földet, az édesgető mennyet, a bűnös embert, a szent könyörülő Istent, az életnek ezen kiáltó ellentéteit, azután döntött, határozott, az emberinemnek üdvére... Szolgatársad mint az Úr leendő szolgatársát ismét kivitt téged a lélek pusztájába, amire meghajlottak térdeid, a vámszedő sóhaja fakadt szivedből: „Uram légy irgalmas nékem bünösnek"... Én is mint szolgatársad és egyházi előljáród tovább vezetlek tégedet ezen az uton, megmutatom neked hivatalodnak gyönyörüségét, annak fény és árny oldalait, azt a fényözönt amelytől a lélek elkáprázik, azt a sötét árnyat is, amely annak oltogatásával fenyeget.

Lelkipásztornak hivattál el, a lélek pásztorának, szép, magasztos hivatás; van-e a földön drágább, félthetőbb kincs, mint a lélek s magasztosabb hivatás őrizni a lelkeket, pásztornak lenni az egyetlen az igazi, a jó pásztor, a Krisztus példája szerint, aki kies mezőn legeltette juhait, üditő éltető forrásvizhez vezette az eltikkadtakat, pásztornak lenni a ki szembe száll a veszélyekkel, az egy tévelygő miatt ott hagyja a 99-et s nem nyugszik addig, mig azt meg nem találta, nyájába be nem kebelezte s akkor öröme van, a melynek visszhangja van a mennyekben.

Lelkipásztornak lenni szép elhivatás már az ótestámentomi népnél is. Mózes szive megremegett, mikor az Ur küldi népe szabadítására, vezetésére. Ne küldj engemet Uram... Elragadtatással szól róla Ezsaiás (53,7.): „Oh mely szépek szent hegyeken az evangélium hirdetőinek lábai a ki békességet hirdet, örömet mond a jóról, szabadítást prédikál, ki azt mondja Sionnak: „Uralkodik a te Istened!"

Még szebb gyönyörüségesebb a lelkipásztori szolgálat az új testamentomban. A tanítványok többsége ellenállhatatlan engedelmességgel követi a Mester hivását, mint az agyag a fazekas kezében nem kérdve mivé és miképpen fogja átalakitani. — Péter az elhivatásnál megremeg, a Mester lábai elé esik igy szólván: „Eredj el éntőlem Uram, mert én bűnös ember vagyok..." Pál illetőleg Saul, midőn az Úr kegyelme megakarja őt ragadni ösztönösen rugaszkodik az elhivatás ellen s midőn már megvan fogva és be van fogva Urának szolgálatába, égető fájdalmat érez, idétlennek, tökéletlennek érzi magát, szivében felsajog a folyton égető saulusi seb: „Oh én gyarló bünös ember, kicsoda szabadit meg engemet a halálnak testétől" — a bünnek sok erőtlenségre kisértő fészkétől.

Szép, magasztos hivatás pásztornak lenni, aki nem magát legelteti, hanem az ő nyáját, nem a maga hasznát keresi, hanem népének üdvét, szolgája lenni az ő Urának, részese Ura hármas hivatalának és méltóságának, — a királyinak — tudva,

az ő országa nem e világból való, mégis felruházva lenni királyi jogokkal és királyi kötelességekkel, — tudni és érezni azt, midőn itt a templomban a szentek szentjében az oltárnál népeddel imádkozol, keresztelsz, confirmálsz, házasokat esketsz, az Úr szent testét és vérét szolgáltatod ki, — a szószék, ahol Isten igéjét hirdeted, az örökkévaló Evangéliomot szólod, a mely az együgyüeket bölcsekké, a világbölcseket bölcstelenekké teszi, — az oltár, szószék néked királyi trónusod, sőt a templomon kívül is, ahol végezed lelkipásztori szolgálatodat, a betegágynál, ahol vígasztalsz, halottas udvarban, temetőben, ahol a feltámadás hitével könnyeket törölsz, sőt mindenütt ahol jársz, vagy kelsz, ülsz, szólasz, avagy ajkad zárod, örvendesz, mint az Úr Kánában, avagy könnyezel vele Jeruzsálem láttára: mindenütt királyi trón kötelessége int feléd. Részese lenni az ő főpapi méltóságának, a mi ev. egyházunk egyetemes papsági elve mellett is tudatában lenni annak, hogy te hívattál el e gyülekezet körébe, s te vagy hivatott az igét hirdetni s a szentségeket kiszolgáltatni, tévelygéseknek áltanitásoknak ellenállni, s hogy szolgálati öltönyöddel szolgálatod jellegét soha le nem vetheted, részese lenni Urad prófétai hivatalának. A prófétai hivatal az uj testamentomban nem szünt meg s igy mireánk is vonatkozik a szózat a mely Keresztelő János bölcsője felett elhangzott: „Te is a magasságos Isten prófétájának hivattatol, mert az Úr előtt jársz." (Luk. 1, 76.) Minekünk is szól az ige, amit Péter az első pünkösdkor hirdet: „Beteljesült az idő midőn profétálnak a ti fiaitok és leányaitok, kitöltött az én lelkemből minden testre." .. Igen mi próféták vagyunk, nekünk prófétálnunk kell azt, amit az egyház ura reánk bizott, az igaz megtérést Isten országának eljövetelét, az evangélomot, a bűn és álnokság veszedelmét és bukását a hit és az igazság diadalát.

Igénkben is milyen szép, gyönyörüséges munkamezőt nyit meg az Ur Zakariás próféta ajkán az ő elhivott szolgája előtt, midőn igy szól: „Te is itélője leszesz az én házamnak, sőt annak felette őrizője leszesz az én pitvaraimnak és megengedem néked, hogy az én előttem állók előtt járj" ... itélő biró, a szentélynek a népnek előljárója — úgy volt az nem is régen, a lelkész volt gyülekezetének tanácsadója, vitás ügyeknek elintézője, bírája, orvosa, nélkülözhetlen barátja, a családok örömének vagy bánatának szószerinti osztályosa, akinek tanácsa nélkül nem volt osztozkodás, örökösödés s népünk ennek nem vallotta kárát. Ma ezen szokást Izrael fiai tartják be, lelkészüket, aki ügyes-bajos dolgaikban, családi ügyekben tanácsot ad, felruházzák csodarabbi címmel, ahhoz elzarándokolnak messze földről, nem is üres kézzel, hanem miképen egykoron Sába királynője Salamon királyhoz vagyont érő értékkel. Mi ingyen szivünk véréből, az evangéliom lelkéből oszto-

gatnók tanácsainkat, de hiveink minket elkerülnek; szomoruan tapasztaljuk, hogy legfontosabb családi ügyökben, házasságkötés alkalmából nem hozzánk, hanem az ellentábor lelkészéhez mennek, a juhok a farkasokhoz s megszegve konfirmációi fogadalmukat, megtörve az Úr Jézusnak tett hűséget, megterhelve lelkiismeretöket kötnek életszövetséget s nyugodhat-e azon az Úrnak áldása, kisérheti azt béke, megnyugvás, boldogság?...

Kaphatunk s kapunk is szolgálatunk ellátásában nem egy, de százféle tűszúrást, ez azonban nem von le elhivatásunk gyönyörüségéből s fenségéből, csak azt bizonyitja, a mi szolgálatunk nehéz. Krisztusunk utja is itt e földön nem virágokon át, rózsák között volt ágyazva, sőt... megmondotta, a tanitvány nem lehet különb az ő mesterénél, meghagyta, az ő követője vegye fel s hordozza az ő keresztjét s mi a szolgálatnak mértékét nem vesszük az emberek változó hangulatától, nem a megvesztegető korszellem hullámzásától, dagályától, apályától — nem az idősebb tapasztalt, elismert lelkipásztoroktól, bár ezeknek tanácsát, intését az ifjabbak ha beveszik, szolgálatjoknak csak javára szolgál — nem Pál apostoltól damaszkuszi utja előtt, mert tudjuk, mennyire keserüli saulusi állapotját, legkevésbbé magunkról, mert tudjuk, érezzük, bennünk is lappanghat egy-egy Saulus vagy épen Saulusok. Tebenned is testvér, jó ha ezt most itt őszintén elismered és felteszed magadban szentül, hogy ezeket magadban le fogod minden erőddel győzni s erős elhatározással mivelni fogod: egy dolog vagyon pedig, azokat, amelyek hátam megett vannak elfelejtvén, azokra pedig igyekezvén, amelyek elől vannak, a cél felé futott az Istennek a Krisztusban való mennyei hivatala jutalmának elvételét"... mi a szolgálatnak mértékét egyedül a Krisztustól vesszük.

Szolgálatunk nehéz, de ez minket kicsinyhitüvé ne tegyen, sőt annál inkább ösztönözzön, amint az apostol mondja; a Jézus Krisztusban való mennyei hivatal jutalmának elvételére. Ha szolgálatunk terhe lenyom, égi szózat emle fel: „elég néked az én kegyelmem", — ha erőnk megfogyatkozik, az Úr erősít: „az én hatalmam a gyengékben végeztetik el", — ha csüggednénk, ő bátorít szólván: egy mustármagnyi hittel szívetekben már hegyeket mozdíthattok el helyökről s tapasztalni fogjuk amit megigért tanitványainak a hitnek erejével, az evangéliom igazával lehet ma is jeleket, csodákat művelni.

A nagy háboruban alföldi vitézeket, akik hegyet nem láttak, kihajóztak az Adrián, télben, magas meredek hóval, jéggel boritott hegy (Lovcen) alá, — sehol út vagy szerpentin nyoma, a katonák kérdezték hát most mi lesz? Megmondották a parancsnokok: erre a hegyre mi fel fogunk menni, elfoglaljuk s az ellent a hegy tetejéről elüzzük. Úgy történt. Sed ardua

itur ad astra, meredélyeken vezet az ut felfelé. Jézusunk azt igy fejezte ki: keskeny rögös ut, szoros kapu vezet az életre és üdvre.

S mert a mi szolgálatunk utja ilyen meredek, nehéz, azért a lelkipásztornak elszántnak, egész embernek kell lennie. Kötelességeiből elhanyagolni, lealkudni, kibujni nem szabad.

Igénkben az Úr szeliden kérőleg, szinte atyailag szól az ő szolgájához: „ha az én utaimban járandasz, ha az én parancsolataimat megerősitended"... itten két feltétel van: ezeket a lelkész tovább fűzheti, felfokozhatja és köbre emelheti s ha mind betöltötte, csak annyit vallhat: haszontalan szolga vagyok, mert csak azt cselekedtem, ami nékem parancsoltatott; gondoljunk azonban az ellenkezőre: ha a szolga nem járna az ő Urának utjában, nem őrizné meg az ő parancsolatait, nem erősitené meg az ő vele kötött szövetséget, ha a pásztor méltatlanná válnék a pásztori szeretetre, béressé válnék?... mi légyen akkor?... erre megmondja az Ur az ótestámentomban az ő szigoru itletét; az ujtestámentomban ilyen hűtlenséget nem tételezek fel, mert Kajafás főpapnak szava az uj testámentomban: (János ev. 11. 49.) jobb nekünk, hogy egy ember meghaljon a népért és az egész nép elvesszen, — ótestámentomi hang, mindamellett mi is lelkipásztorok ezen kajafási mondást aláirjuk, sőt aláhuzzuk: inkább a pásztor vesszen el, sem hogy a nyáj kárt szenvedjen. A cél a szent gyülekezet mi csak eszközök vagyunk ennek szolgálatában. Midőn Lutherünk személyét az ő szolgálatához méri úgy szól: „Kicsoda Luther, semmi csak eszköz, Isten ha akarja, teremthet akár más Luthereket". Igen mi csak eszközök vagyunk az Úr, az egyház szolgálatában. Kötelesek szolgálni minden hűséggel, minden munkával, minden áldozattal, ha kell életáldozattal is. Urunk meghozta ezen áldozatot, meghalt a népért, nekünk meghagyta éljünk a népért, éljünk a néppel, készen minden áldozatra, elődeink papok s nem papok meghozták vérpadon, máglyán, börtönben, gályán, számkivetésben ezen áldozatot.

Napoleon, akit hadvezéri zsenije császári trónra s a világnak urává emelt, a szerencsétlen oroszországi hadjárat után, fővárosába érkezve ezen hirdetményt adta ki: a császár egészségesen hazaérkezett, a hadsereg azonban megsemmisült. A mi szolgálatunk szótárában ilyen értelmű jelentés nem kerülhet be, a mi szolgálatunk azt irja: a vezető elveszhet, de a seregnek épnek, egészségesnek kell lennie, nekünk a reánk bizott népet be kell vezetnünk az üdv honába azon áron is, ha utközben a szolgálat terhe, az Úr házához, népéhez való szeretet tüze meg is emészt; Mózes a Nábó hegyéig jutott el, honnét az igéret földjére betekintett, népe azonban eljutott Kénaánba.

Kemény beszéd ez, kicsoda hallgatna ezekre, mondák az Úrnak, — kemény beszéd azoknak, akik nem hisznek, akik a

Jézustól távol állanak. Kemény beszéd érzem magam is, melyet csak egy oldalra kellene irányitanom, bár szólhatnék a másik irányban is. Az éremnek ugyanis itt is két oldala van. Amint a lelkésznek vannak elengedhetetlen kötelességei a gyülekezet, a hívek iránt, úgy a híveknek is vannak ilyen kötelességei a gyülekezet sőt a lekipásztor iránt; ezeket lesz alkalmad lelkipásztori szolgálásod érdekében szóval, intéssel, parancsolással, ha kell könnyel, mennydörgéssel, az evangyéliom szelidségével és szigorúságával híveid szívébe vésned. Remélem, hiszem meg fogják érteni.

Kemény beszéd, de igazolom magamat, nem én szólottam, hanem az Úr rendelete, hogy szolgája szóljon leendő szolgájának — s nem is néked szólottam, hanem mi magunknak lelkipásztoroknak, hogy megemlékezvén a mi szolgálatunk gyönyörüségeiről, felbátorítsam mi magunkat minél lelkesebb szolgálattételre. S ha ez ige, amelyet itt hirdetni fogsz, mielőtt ajkad megnyilnék annak szólására már átjárta a te szívedet, ha az evangyéliom kovásza, amit be kell vinned az egyház ernyedt tésztájába, elébb már erjedésbe hozta a te lelkedet, — igy ha az ige, amelyet az Úr ma méked szólott beiktatásod, hivatal foglalásod ünnepén, megérintette szivedet annyira, hogy az sziklaszilárd, gyémántkeménységü lett, mai döntésedben s azon elhatározásodban: Uram utaidon fogok járni, meg fogom őrizni a te parancsolataidat, megfogom erősiteni a te szövetségedet... akkor szolgálatod nem lészen hiába való az Urban s az Úr által, ez ma a mi fohászunk, reményünk, hitünk, ez legyen a te szívednek, a te gyülekezetednek, a te Uradnak öröme. Amen.

Nemes Károly
esperes.

Esketési beszéd katona vőlegény esketésén

II. Mózes. 20, 7. alapján.

Testv. az Urban!

A házasságra lépésnek egyik fontos mozzanata, amely előtt minden ember tisztelettel hajlik meg: az eskü, melyet az Úr szolgája a nászgyülekezet jelenlétében, az Istennek hajlékában, a mindenütt jelenvaló Istennek színe előtt vesz ki a házasságra lépni akaró felektől. Az eskü komolyságát fejezi ki az is, hogy a gyülekezet állva hallgatja végig. Ez az eskü pedig holtigtartó hűségre kötelezi a feleket.

Néked, Atyámfia, aki eskü alapján szolgálod mindnyájunk édes anyját a hazát, néked tudnod kell az eskü jelentőségét. Tudod, hogy felettes hatóságod esküd alapján még életeddel is rendelkezik. Tudod, hogy az esküszegést feltétlen szigorral

büntetni katonai hatóságod. Ha pedig a földi hatóságok is már ilyen komolyan veszik a nekik tett esküt, mennyivel szigorúbban veszi azt akkor a legfőbb hatóság, az egész mindenség Ura, Istene? Erre vonatkozólag kifejezett akaratát a második parancsolatban adja tudtunkra, mely így szól: **„Az Úrnak a te Istenednek nevét hiába fel ne vedd, mert nem hagyja az Úr büntetés nélkül, aki az ő nevét hiába felveszi."**

A világi hatóság e földi életétől is megfoszthatja az esküszegőt, de többre nem terjedhet ki hatalma, míg a mindenséget igazgató hatalmas Isten nemcsak e földi életében büntetheti meg azt, aki nevét hiába veszi fel, vagyis, aki esküszegő, hanem föltöntúli élete felett hatalma lévén, megbüntetheti azzal, hogy megvonja tőle a legnagyobb kincset az örök életet és az örök lelki gyötrelmek kínjaiba taszíthatja.

Testvéreim! Nem akar ez rideg és elütő hang lenni a ti örömötöknek édes hangjai között, amiket most oly súllyal emeltem ki, csak komoly intés, óvás attól, amely most a legtávolabb kell, hogy álljon tőletek: a házassági szövetség megszakításától, illetőleg a megszakítás igen súlyos következményeire való figyelmeztetés. Mert bizony az élet nemcsak öröm, hanem szomorúság és megpróbáltatás is, melyek idején sokan, hogy könnyen élhessenek, ki akarják vonni magukat a nehézségek alól, s ebben még a házassági szent eskü köteléke sem jelent akadályt számukra. Az ezekre való gondolás késztet most engem ilyen szavakra és ezek értelmét csakis ily esetekben vegyétek mérlegelés alá és azért szívleljétek meg most is.

Az eskü, amely Isten nevére hivatkozással hangzott el, az ő bizonyságul hívását jelenti és azt, hogy az ő erkölcsi tekintélye szolgáljon mintegy megőrző, esküvédő hatalomként, amely a megszegővel szemben, aki megveti az Isten nevét és nem tiszteli azt. Ez a hatalom kikerülhetetlen, míg a földiek esetleg kijátszhatók.

Adja a mindenható Isten, hogy ezen a ti mostani eskütöket soha se bánjátok meg és soha se kísértsen titeket a megtörésnek még csak a gondolata sem. Ezt pedig akkor éritek el, ha az Istent nemcsak tanubizonyságul kéritek fel, hanem egyúttal, mint e földi, polgári tanuitokat is, meghívjátok házatokba és ott állandó lakást is építetek neki a ti szívetekben, lelketek templomában. Őbenne akkor olyan támaszra tesztek szert, aki titeket mindig meg fog erősíteni testileg, lelkileg egyaránt az élet minden bajában és ő akkor befogad titeket az örök hajlékokba, mint híveit, mint nevének tisztelőit. Akik pedig őt szeretik, tisztelik, nevét hiába nem veszik, azoknak erejük megújul, mint a sasnak és azok tündökölnek és megfürödnek a hallhatatlanság napjának soha le nem menő fényében. Amen.

Torda Gyula.

Temetési beszéd

(45 éves presbyter temetésén. Ján. 16, 5—7.)

Gyászoló Gyülekezet, Testvéreim a Jézusban!

Tegnapelőtt elcsendesedett egy élet mindörökre. Egy utolsó nehéz sóhajtással elbúcsúzott tőlünk ez a mi jó Testvérünk, akinek koporsója körül sajgó szívvel és sok fájdalommal megállottunk. És amikor arra int bennünket az örökkévalóság akarata, hogy mélységes gyászunkban utolsó istenhozzádot mondjunk annak, akit a szívünk meleg szeretetével szerettünk, úgy hullanak a lelkünkre a könnyek, mint mikor csendes őszi délutánon reáhull a zápor a felszántott, éles ekével összehasogatott földre.

Olyan szép nap volt az élete. Szívében ott hordozta a boldogságot, lelkében a megelégedést. Tiszta tekintetéből felénk sugárzott egy Istentől megáldott élet minden szépsége, erőssége és reménysége. Közöttünk volt és a mi életünket is széppé tette. Hiszen azért küldötte a jó Isten, hogy áldás lehessen a mi számunkra. És áldás is volt. Sokat érő isteni drága ajándék. Mintha csak övele is meg akarta volna mutatni a jó Isten, hogy milyen nagy az ő kegyelme és milyen végtelen gazdag az ő szeretete.

De most már nincsen többé. Az az alattomos betegség, amely hosszú kilenc hónapon keresztül egyre jobban megőrölte életerejét, odafektette csendben az örök békesség hófehér halotti ágyára. Mint mikor az erős tölgy elvégezvén hivatását odahull vissza, ahonnét vétetett, úgy hull most nemsokára egy agyongyötört test sok keserves kinlódás után a megásott sírnak ölelő rögei közé.

Mi meg úgy érezzük, hogy nem maradt nékünk más, hanem csak a fájdalom. Örömünket, boldogságunkat, a verőfényt, a napsugarakat mind-mind magába zárja ez a koporsó.

De mégsem! Ím a zokogásban, amely a meglátogatás rettenetességéről beszél, szelíden, csendesen megszólal egy hang. Olyan halkan, mintha sírból jönne, és mégis olyan érthetően, mintha ezer és ezer életerős torokból szakadna fel: ez az örökkévalóság üzenete.

„Most pedig elmegyek ahhoz, aki engemet elbocsátott és senki közülletek nem kérdez meg engemet mondván: hová mégy? Hanem mivel ezeket mondottam néktek, a szomorúság elfogta a szívetket."

Bizony így van ez valójában. Nem kérdezzük azt: jó Testvérünk, mondd csak, hová mégy? A lelkünkből szakad fel és a szívünket marcangolja a kérdés: miért hagysz itt bennünket? Miért kellett ennek így történnie? Hiszen amíg közöttünk volt, maga volt a pirospozsgás élet! Miért kellett így lennie? Miért

dőlt ki egy kicsi családnak erős, kenyérkereső támasza az élők verejtékező és dolgozó táborából? Hiszen még olyan szívesen és olyan sokat dolgozott volna! Miért hagyta itt jó feleségét, kicsi gyermekét, szerető rokonait és mindazokat, akiket a jó Isten őáltala megáldott? Miért történt mindez így? A keserűség szorongatja a torkunkat és a könnyek odahullanak a koporsóra!

Aztán megcsendül újra az égi hang, mint távolból hangzó, istentiszteletre hívogató harangszó: „de én igazságot szólok néktek: jobb néktek, hogy én elmegyek. Mert ha el nem mennék, ama Vígasztaló nem jönne el tihozzátok. De mert elmegyek, elküldöm azt tihozzátok."

Édes Testvérem, gyászoló hitvese az elköltözöttnek! Vedd észre Te is ezt az örökkévaló tanítást és lásdd meg: feléd is cseng a harangszó és Téged is figyelmeztet: nem azért állított koporsó mellé a jó Isten, hogy összetörjön, hanem azért, hogy koporsó mellett is, halál éjszakájában is gazdagodjék a lelked az örökkévalóság szent igazságával. Jobb Tenéked is, jobb mindnyájunknak, hogy az, akit Te is és mindnyájan szerettünk, búcsút mond minékünk. Legalább nem kell látnunk többé az ő kínlódását, hervadását, minden nap jobban tönkrejutását. Ne féljetek, nem hágy el titeket a jó Isten!! Elküldi tihozzátok a Vígasztalás szent Lelkét, aki eloszlatja a bánatnak és a gyásznak fekete fellegét!

Özvegy lettél, de édesanya maradtál! Koporsó mellett hadd kérjelek Tégedet: azt a szeretetet, amelyet a megboldogult iránt éreztél, tartsd meg továbbra is és öleld át azzal a te szegény, édesapát sirató gyermekedet. Tanítsd édes Apja példájára: istenfélelemre, egyházszeretetre és emberek tiszteletére, hogy amint a férjed áldás volt azoknak, akik között élt, úgy a te gyermeked is áldás lehessen a földön.

Hozzátok is szólok, jó öreg emberek, akik a ti gyermeketeket siratjátok. Tifelétek is csendül a harangszó, titeket is tanít a jó Isten: jobb tinéktek, hogy ő elmegy. Most legalább megszabadult minden kínlódástól és minden szenvedésétől. Az Isten kegyelme által neveltétek fel, most adjátok oda az Isten kegyelmének. Meglássátok: eljő tihozzátok is a Vígasztaló és megtanít titeket is arra: szeret akkor is a jó Isten, ha megdorgál, mert ő mindnyájunknak szerető édes mennyei Atyja.

Rokonai, előljárói, tisztelői, ismerősei, ti is halljátok meg az örökkévalóság beszédét és ha lehull egy-egy könnycsepp, ne csak a fájdalmat érezzétek meg, hanem lássátok meg: könnyek szivárványából is kicsillan a mi jó Istenünknek atyai, áldó tekintete. Mondjátok azt: senki semmit nem árthat nékünk. Még ha szinte a halál árnyékának völgyében járunk is, nem félünk, és nem rettegünk; erős vár a mi Istenünk!

Jobb nékünk, hogy Ő elment. Áldott volt a földi élete, le-

gyen áldott a mennyei élete! Fogadja lelkét az örökkévalóságban a Krisztus. Adjon néki üdvösséget a jó Isten.

Így búcsúzunk. Áldott az Isten, aki nékünk adta, áldott az Isten, aki tőlünk elszólította! Az ő szent nevének legyen dícséret és dicsőség mindörökké.

* * *

Eredj immár megfáradott jó Testvérünk békességgel. Utolsó útadra elkísért szeretteid könnye, templomunknak Téged sirató harangszava. Most átadunk az Isten kegyelmének. Ez a kegyelem adjon a te testednek csendes pihenést a sír nyoszolyáján, lelkedet pedig vezesse a Krisztus által az örökkévalóság országába, ahol nincsen többé szenvedés és halál, hanem békesség, boldogság és örökkétartó diadalmas élet. Amen.

Schöck Gyula.

25 éves házassági jubileum alkalmával tartott rövid fohász

Hévíz, 1926. aug. 15.

Szeretett Jubiláris pár!

Istentiszteletünkről visszatérve, midőn most itt e kedves családi körbe egybegyülekeztünk, engedjék meg kérem nekem, hogy szívem egész melegével üdvözöljem Méltóságtokat. Mikor 25 évvel ezelőtt Isten szent oltáránál házassági frigyük az Úrnak szolgája által megáldatott, bizonyára nem gondoltak arra, hogy egy új nemzedék jubiláris menyegzőjüket ünnepelje és hálás gyermeki szívből fakadó jókívánataikat kifejezze. És lám, a jóságos Isten Önöket sok ezereken kívül kitüntette, öröm és bánaton át vezérelte, gyermekekkel megáldotta, kik most a szeretett szülőkkel együtt e ritka ünnepet megülve, hálás megilletődéssel velünk együtt esedeznek és ekképpen imádkoznak: „Áldjad én lelkem az Urat és egész bensőm az ő szent nevét. Áldjad én lelkem az Urat és el ne feledkezzél semmi jótéteményéről." (Zsolt. 103 1—2. v.) Óh Urunk, Te ki egy negyed százdon át megtartója, segítője és erőssége voltál e kegyes házaspárnak, mint leszármazottja egy buzgó Ároni családnak, áldd meg életüket, tartós egészséggel, légy továbbra is atyai gondviselőjük és ne hagyd el őket aggkorukban sem.

Kegyelmes Istenünk, ki oly sok bizonyságát adtad a Te véghetetlen szeretetednek, tartsd meg e jubiláris párt az emberi kor legvégső határáig. Éveik terhét tedd nekik könnyűvé, és a Te gazdag áldásod legyen rajtuk, valamint egész családjukon. És ha bevégezték egykoron munkás életük folyását, vezérelje őket az Úrnak angyala békével és fájdalom nélkül az örök dicsőség honába! Uram hallgasd meg kérésünket, Uram légy irgalmas és kegyelmes, az Úr Jézus Krisztus érdemeiért kérünk. Ámen.

Id. Reichert Gyula.

III. Képek és idézetek a szentiráshoz

1. **Szenth. u. 25. vas.** Ev. Máté 24, 15—18. K. T.! Olvastatok, illetve hallottatok egyik magyar államférfiú nem rég megjelent nagy művéről: „Az égő Oroszország"-ról, melyben a szerző leírja, hogy az Istent, hazát, vallást és tekintélyt lábbal tipró bolsevisták mily rettentő lelket vagyont, kulturát pusztító perzselő üszköt vetettek az orosz nép millióira. A nagy néptömeg borzalmas állapotok közt fetreng. Oroszország ég!... S jaj annak a ki az égő országban van, vagy oda indul.

Az év utolsó vasárnapja van. Elmúlásra, halálra, számadásra és utolsó ítéletre gondolok. Jézus prófétai lelke látja az égő Jeruzsálemet. Jeruzsálem bűnei miatt ég, mert nem gondolta meg a melyek az ő békességére valók. Sok város, község és lakói a bűn pusztító zsarátnokától égnek. Fussatok onnét, vissza ne tekintsetek, imádkozzatok. Ne a csábító, hamis prófétákra, hanem Jézusra hallgassatok, nehogy ti is elpusztuljatok. Hallga! Közel van az Úr! Higyjetek őbenne! „Az ember fia eljő mint a villámlás" és az ellenség, a bűn, az igazságot lábbal tiprók napja leáldozik, de akik az Úrban hisznek, megmaradnak mindörökké.

2. Szenth. u. 25. vas. **Epistola:** I. Tess. 4, 13—18. Az Evangélium megmutatja az Úr Jézus hatalmát és erejét ellenségeivel szemben, az Epistola az ő jóságát és áldásteljes szeretetét barátaival szemben.

3. Korunkban csak azon nemzetnek van biztos politikai jövendője, mely komolyan törekszik az általános műveltség színvonalára emelkedni s azon előre haladni. (Deák F.)

4. Akarod, hogy az olvasás tartós nyomokat hagyjon maga után? Szorítkozzál nehány jeles elmékre s táplálkozzál belőlük. Sehol sincs, a ki mindenütt van. Kik életüket utazásban töltik, sok ismerősre tesznek szert, de barátokat nem szereznek. Ez kell, hogy történjék azoknál is, kik egy könyvet sem forgatnak előszeretettel, hanem mindent futva és sietve lapoznak keresztül. (Seneca).

5. A ki hasznosat kedvesen ad elő, úgy, hogy az olvasót oktatva gyönyörködteti, elérte a tökélyt. (Horac).

6. A történelmet Isten vezeti. „Egy óriási építmény az építés bizonyos stádiumában nagyon zavaros, át nem tekinthető képet mutat. Itten szép állványcsoportok, amott felületesen összetákolt kunyhók, — ott a munkások nyüzsgő százai mély gödröket ásnak, — amott két vállalkozó veszekszik valami kőszállítmány felett; — csikorognak a felvonó gépek láncai, épen egy munkás most sérült meg. A félig kész falak külö-

nös benyomást tesznek. Por és lárma, látszólag értelmetlen rendetlenség és nyüzsgő emberek mindenfelé. De jöjj csak velem a vezetőség építő irodájába. Ott vannak a kész tervek és rajzok. Ott látható a kivitelre váró architektura és onnan jönnek a világos parancsok. Ilyennek látszik itt a földön kívülről nézve a világtörténelem is, — bent azonban nyugalom van, mint egy kristálytenger. Istennek készen vannak a maga tervei és céltudatosan és fenségesen halad a kivitel felé! Nem szolgál-e ez vígasztalásodra?" (S. Keller: Meine Minuten.)

7. Van egy arab közmondás: Ne nevezz senkit se barátodnak, se ellenségednek addig, míg egy véka sót meg nem ettél vele. Talán ne várjunk embertársaink kiismerésével ilyen sokáig, azonban minden bizonnyal jobb várni és újra várni, mint valaki fölött pálcát törni. Minden ember lelke mélységes tengerszem s nehéz a mélyében rejlő aranyat napfényre hozni. Lehet, hogy salak is keveredett bele, azonban egy-két aranyszemcsét minden lélekben lehet találni. Sohase lesz az emberi lélek aranyásója az, aki az idegenkedés szót szereti." (Klug: Örök útak.)

8. Az emberek általánosan bűnösek ... Nemcsak a városok lakói, hanem a falvak u. n. romlatlan népe is. Bizony ott is tombol a bűn ... „Embertársunk szerencsétlensége a falu egyetlen igaz gyönyörűsége. Valamely nagy sorscsapás az alattomos kárörömnek sokáig dédelgetett tárgya közöttük. Leselkednek, féltékenykednek egymásra, útálják és megvetik egymást." (Maeterlinck: A méhek élete.)

9. Azt mondják, hogy „minden énekes madár ösztönszerűleg messziről kikerüli a diófa lombkoronáját, melynek kipárolgása a hangja tisztaságának árt." (Mikszáth.) Csak az ember nem kerüli el a bűnt ... Aquilejából már előre elmenekültek a gólyák, mikor Attila pusztító hada közeledett.

10. A halálfejű pillangó sokszor behatol a kaptár nyílásán s kedvére lakmározik a mézből. A méhészek azt mondják, hogy a méhkirályné halk, ezüstös trombitán való tülköléshez hasonló hangját utánozza s ennek köszönheti, hogy a méhek nem bántják s nem csípik agyon fullánkjaikkal. Ilyen a bűn is. Felölti az erény mezét s úgy igyekszik közel férkőzni szívünkhöz. Kívül bárány, de belül ragadozó farkas. (V. ö. Maeterlinck: A méhek élete.)

11. „Hiszen önök valamennyien tudják, hogy léteznek úgynevezett forráskutatók: oly emberek, akiket messziről hívnak vízszegény vidékre, hogy megleljék azt a helyet, ahol a kútat meg kell ásni. Fűzfavesszőt vesznek a kezükbe, mellyel eddig járnak, míg az kezükben megvonaglik. Ott aztán ásni kezdenek s megtalálják a forrást. De tévednek, ha azt hiszik, hogy ez a fűzfavessző mindenkinek kezében megvonaglik. Magyarázni ezt a dolgot nem tudják, pedig valósággal előfordul, mint

sok egyéb, minek nyomára nem juthatunk." (Hollaender: Truck Tamás útja.)

12. „Keveset beszélj, fiam, vagy semmit. Ha valamit elhallgatsz, amit el kellene mondani, azt még mindig elmondhatod, de ha valamit elmondasz, amit el kellett volna hallgatnod, azon többet nem segíthetsz." (Mikszáth: Különös házasság.)

13. „Nagy lehetne lelkünk békessége, ha nem szeretnénk mások szavaival és tetteivel foglalkozni, melyek pedig ránk nem is tartoznak." (Kempis: Krisztus követése.)

14. „Mások javulását erősen megkívánjuk, de magunk javulni nem akarunk.

Nem tetszik mások nagy szabadsága, de a magunk kívánságairól lemondani nem akarunk.

Másokat szabályokkal akarunk korlátozni, de magunk a korlátokat egyáltalában nem akarjuk tűrni. Így tehát világos, hogy másoknak s magunknak ritkán mérünk egyenlő mértékkel." (U. o.)

15. „Aki gondosan vigyáz magára, az mások hibáiról szívesen hallgat. Jámbor és istenes ember csak akkor lesz belőled, ha mások hibáiról nem beszélsz és kizárólagosan magaddal foglalkozol." (U. o.)

16. Egy tanulságos történetet olvastam... Régen, nagyon régen élt egy bölcs ember. Amikor közeledett a halála, visszapillantott az életére, amint az messzire elnyúlt mögötte... Szinte hemzsegett ez az élet balgaságoktól. Mennyi keserűséget okozott magának és másoknak is! Mennyivel vídámabb, szebb lett volna élete útja, ha bölcsebb, ha okosabb, ha — tisztábban lát! — Istenem, sóhajtott az öreg, csak még egyszer élhetném át mostani tapasztalataimmal a földi életet! Ekkor álom szállt szemére s mire felébredt, kis gyermek volt ismét. Csak emlékezetében volt még annak az életnek mása, amelyet már átélt... Élt hát mégegyszer, szeretett, dolgozott. De eljött ismét a vég. Másodszor feküdt halálos ágyán. Ekkor egy angyal állt eléje s megkérdezte: Meg vagy-e most hát elégedve? Most már meg — felelt az öreg. Hadd jöjjön a halál. És sikerült-e jól élned? Úgy hiszem, nem, hangzott a válasz. Bár bölcs voltam, mégis a balgaság gyümölcseit arattam. A tudás igen gyakran visszatartott a javamtól. Régi hibáimat elkerültem, hogy újakba essem, amiket nem ismertem. Azután új csapásokon régi tévutakra kerültem. Ha elkerülhettem a szomorúságot, az örömet is elveszítettem. Hol boldogságot szakgattam, kitéptem azzal a fájdalom virágait is. Hadd menjek hát most már, hadd tanúljak újat... (Jerome K. Jerome).

17. „Ne higyje senki, hogy ez által, ha tevékenységét megszorítva a legszűkebb körbe visszavonul, nyugalmát biztosíthatja. Az élet gondjait bőven pótolják a képzelet szenvedései s a hypochondria mely azoknak osztályrésze, kiknek egyéb

bajuk nincs, egyensúlyban tartja a mérleget, mellyel a sors az egyeseknek boldogságát méri. Sőt a tapasztalás azt mutatja, hogy valamint közönségesen azt szorítja csizmája leginkább, kinek mindenki szép lábát dícséri: úgy sok ember éppen az által szenved legtöbbet, miért leginkább irígyeltetik; s a tudós esze, a fukar vagyona, a becsületes ember jó híre, a szent üdvössége miatt aggódik leginkább." (Eötvös: Gondolatok.)

18. „Nem jó nagyon szabadnak lenni. Nem jó, ha mindene megvan az embernek, a micsak kell. (Pascal: Gondolatok.")

19. „Minden boldogtalanságnak nem a nélkülözés, hanem a bőség a forrása." (Tolsztoj: Háború és béke.)

20. „Az élet kényelmének a fölöslege megsemmisíti az igények kielégítésének minden gyönyörűségét." (Tolsztoj: Háború és béke.)

21. Mikor 1709-ben a Rákóczi Ferenchez hű Késmárk városát a császári hadak ostromolták, történt a következő, Isten csudálatos oltalmazó erejéről tanuskodó eset. Egy hatalmas bomba beütött Mathiaselm János asztalos házának egyik szobájába, hol két gyermek volt együtt s a falakat szétrepesztette. Az egyik gyermek az ágy melletti bölcsőben feküdt, a másik, a nagyobbik, a kályha mellett ült. A lövés az egyik gyermeket az asztal alá dobta, de semmi baja sem történt, a másik a romok alá került, de jelentéktelen horzsoláson kívül annak sem lett egyéb baja. Beteljesült itt is a Szentírás szava: „Tábort járt az Úr angyala az őtet félők körül és megszabadítja őket." (Zolt. 368). (Wéber: A késmárki vértanuk.)

IV. Törvények és rendeletek

1. Keresk. min. 5507/1926. eln. sz. A vasárnap, vagy más ünnepnapon tartani szokott országos és heti vásároknak hétköznapra áthelyezése.

2. Népjóléti min. 42344/1926. sz. r. A 15 évet meg nem haladott vagyontalan és munkanélküli gyermekek állami gyermekmenhelybe felvétetnek.

3. 77.777/1926. N. M. M. sz. A beköltözési ügyekben követendő eljárás.

4. 157.732/1926. B. M. A vallás és közokt. min. elrendelvén, hogy a mohácsi r. k. fogadalmi templomra az összes elemi, polgári és középiskolákban ünnepélyek tartassanak s a befolyó adományok a fogadalmi templomra küldendők, ezt közig. is támogassa.

5. 142.400/1926. B. M. Levente tagdíjak újabb megállapítása. Alapító tag egyszersmindenkorra lefizetés esetén 25 pengő, vagy 10 éven át 5 p. Pártoló tagdíj 5 éven át legalább 1—1 pengő, vagy egyszersmindenkorra 10 p.

V. Irodalom és Művészet

1. **„Istenért és Hazáért."** Beszédvázlatok és elmélkedések. Írta: Tátrai Károly szegedi ev. h. lelkész. Ára 1 pengő. A befolyó jövedelem a szegedi ev. templomé. (100 oldal 29 beszédvázlat.) Tátrai tömör, tartalmas, ev. vallásosságtól és magyar hazafiasságtól csillogó eme beszédei egy ev. lelkész könyvtárából sem szabad hiányoznia. Magyar nyelvű hómiletikai irodalmunk gazdagodását mindenkor örömmel vesszük.

2. **„Biblische Geschichten"** für evang. Elementarschulen. Írta és kiadta: Keményy Lajos budapesti lelkész. Németre fordította Kühn János kőszegi ev. tanító. Bizományos Kókai Lajos. Ára 1.40 pengő. — Keménynek az egész országban elterjedt kitünő vallástani könyveit nem kell külön ajánlattal ellátnunk. Ezúttal az elemisták részére németül is megjelent. Kühn Lajos ügyes fordítónak bizonyult. (V.)

3. **„Vallástan"** II. kiadás az összes 1—6. ev. elemi osztály részére à 25.000 kor. Ugyanez német nyelven **„Religionslehre"** c. a. (ált. és magyarhoni reform. történet is benne van.) Kötve latin betükkel, erkölcsi versekkel és énekekkel, bevezetés esetén à 5000 kor. Megrendelhető Vértesi szerzőnél Magyarbóly.

4. **„Virágoskert."** Prot. szellemű gyermek hetilap. Szerk. Thildi Zoltán. Előfiztés ¼ évre 15.000 kor. Megrendelhető Tahitótfalu Pest m.

VI. Szerkesztői üzenetek.

1. **Borítékon jelzett összeg dec. 1-ig járó előfizetésért, illetve hátralékot jelzi.** Kérjük a mellékelt csekklapon annak azonnali szives beküldését. Hisz oly kevesen vagyunk, hogy minden lelkész és lévita tanító támogatására szükségünk van. Ha egy-kettő elmarad, már lapunk terjedelme sínyli meg. Több helyen az egyházk pénztár fizet! elő e homiletikai lapra s megőrzik az illető egyház könyvtárában.

Advent 1-én megindítjuk — Isten segítségével — **a III.-ik évfolyamot.** Aki még ez év december 31-ig beküldi erre a félévi előfizetést 30.000 K, aki egész évre, 60.000 K kedvezményben részesül. — Aki nov. 1-ig külön kívánságát nem jelzi, legyen szabad ezt továbbra is rendes előfizetőnek tekinteni. — A hátralékok és a lap járatását felmondók a lap további megjelenésének beszüntetését készítik elő.

2. **V. L.** Előfizetése a beküldött összeggel s a predikátióért járó tiszteletdíj hozzáadásával ez évre rendben van.

3. A Lelkipásztor I. évf. 4, 7, 8—9; és II. évf. 1. számait ki nélkülözi küldje el megvételre szerkesztőségünkhöz. Teljes árat fizetünk érte.

A „Hangya“ Termelő Értékesitő és fogyasztási Szövetkezet A Magyar Gazdaszövetség Szövetkezeti Központja,
BUDAPEST, IX. Közraktár-ucca 32—34. sz.

A gazdasági megerősödésnek, a földmivelés és kisipar boldogulásának, az ország régi erejében való talpraállitásánál legbiztosabb eszköze a szövetkezeti szervezkedés.

A „Hangya“ központ alaptőkéje jelenleg 17.000.000.000 korona.

A „Hangya“ szövetkezetek száma Csonkamagyarországon 1950.

1924. évfolyamán a „Hangya“ szövetkezeteknek szállitott gazdasági és háztartási cikkek értéke 550 000.000.000 korona.

Magyarország megujhodásának és gazdasági függetlenségének tesz szolgálatot minden magyar, aki „Hangya“ üzletrészeket jegyez Egy drb. üzletrész 12.000 korona.

Kormányrendelet értelmében a „Hangya“ központ a szövetkezetek utján áruelőlegbetéteket is elfogad tagjaitól, könyvecskék ellenében, a legkedvezőbb kamatoztatás mellett.

Folyószámlabetéteket is elhelyezhetnek a tagok, a Hangya központnál igen kedvező feltételek mellett. Hosszabb időre lekötött összegek után magasabb kamat jár.

A tagok idegen pénznemekben fekvő tőkéit megőrzésre átveszi a „Hangya“ központ s utánuk előnyös kamatot fizet.

Evangélikus Testvérek

pártoljátok a „Luther Társaság"

könyvkereskedését.

Ujonnan megjelent és raktáron levő könyvek:

Büchler S., Az ifjukor lelki élete	70.000 K
Carlyle, Hősökről 2. kiadás	70.000 K
Dános A.--Kovács G. A szociális eszmék fejlődése	84.000 K
Gobineau, Renaissance 3 kiadás	70.000 K
Imre Sándor, A családi nevelés főkérdései . .	45 000 K
Lagerlöf, Két Krisztus legenda	21.000 K
Papini, Krisztus története 3. kiadás, kötve . .	147.000 K
Rákosi Jenő, A tragikum, kötve	49.000 K
Ravasz László, Gondolatok 3. kiadás, kötve . .	60.000 K
Stalker, Fájdalom embere	77.000 K
Windelband, Preludiumok (Mi a filozófia) . .	77.000 K

Kaphatók a Luther Társaság könyvkereskedésében, Budapest VIII., Szentkirályi-u. 51.a.

Alapittatott 1816.

Seltenhofer Frigyes Fia

Hazánk legelső és legrégibb harangöntődéje

m. kir. udvari harangöntők, SOPRON.

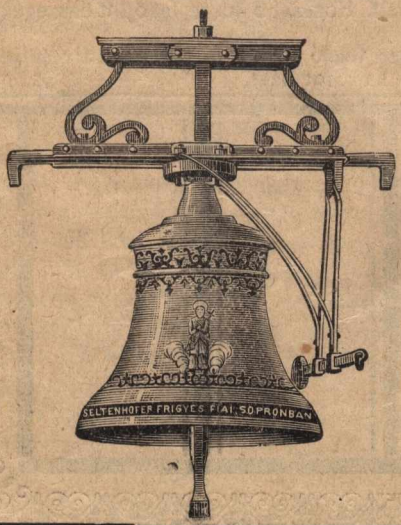

Ajánlják a t. hitközségek és községeknek legfinomabb harangércből öntött templomharangjaikat, bármely nagyság és zengzetben, előre meghatározott hanggal. Repedt harangok átöntését, legujabb szabadalmazott öntött vagy kovácsolt vasból készült huzókészülékeket, forgatható ékszerkezettel. Régi mód szerin felszerelt harangok uj vasszerkezetü koronára való átszerelését. — Kovácsolt vasból készült szabadon álló vagy fekvő szerkezetü tüzmentes harangállványokat

10 évi jótállás!

Előnyös feltételek!